

HIOA/bokselskap.no, 2013

Per Sivle: *Streik*

Teksten følger *Streik* (1891) og er basert på skannet og ocr-lest fil fra Nasjonalbiblioteket/Bokhylla.no. Korrekturlest og tilrettelagt av HIOA-studentene Rita Cicconi, Rolf Håkon Kristiansen og Leif-Arne Svellingen. Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

---

Per Sivle

Streik

Arbeiderroman

1891

□

[Arbeideren](#)

[I.](#)

[II.](#)

[III.](#)

[IV.](#)

[V.](#)

[VI.](#)

[VII.](#)

[VIII.](#)

[IX.](#)

[X.](#)

[XI.](#)

[XII.](#)

[XIII.](#)

[XIV.](#)

[XV.](#)

[XVI.](#)

XVII.

XVIII.

XIX.

Arbeideren.

Fra Haanden til Munden, idag som igaar,

– ja, slig er jo gjerne Arbeiderens Kaar.

For Evner og Yrke Tilværelsen bød

ham mangengang neppe det daglige Brød;

og sæl vil han prises, om ei han gik træt,

før han uden Bekymring fik spise sig mæt.

Êt efter êt rulled Seklerne frem;

Slægter og Meninger skifted med dem.

Det bobled, det bølged paa Folkenes Hav,

der hæved sig Tanker, der reiste sig Krav,

Legioner af dristige Viljer sig samle

saa man – til Kamp for det ny mod det gamle.

– Da slog Trikoloren, med Melding om Seir,

sin Vinge ud over Frihedens Leir.

Fornyet stod alt i den sprængte Ramme,

– Arbeideren blot var omtrentlig den samme.

Vistnok han midt i det svare Bulder

løfted mod Høiden sin brede Skulder

og sendte sit Blik mod det sælsomme Gry,

– men spytted saa raadvild i Næven paany,

greb atter om Skaftet, stræved og kaved,

og tænkte paa Føden, og roted og graved.

Det var, som fødtes han aandelig stum

og med Ryggen som skabt til at være krum.

Se, dette voldte den lammende Magt
af det tunge Aartuseners Tryk af Foragt;
og det tog Tid, før han blev saa lærd,
at han fatted sit eget Menneskeværd
– hin svære Lære. For det ved Vorherre:
det er smaat med den Kundskab endnu, desværre!

Imidlertid gryr det dog ogsaa af Dag
for Arbeideren nu og Arbeiderens Sag;
hans Lov er ei længer den gamle Vane,
og Verden begynder omsider at ane:
hans Hjerne kan fostre glødende Tanker,
– at ogsaa *hans* Bryst har et Hjerte, som banker.

Hvo Tidernes Tegn en Smule forstaar,
han ser, at Arbeidernes Tid, *den er vor*;
med higende Trang de fra Vinter mod Sommer
i tunge Fylkinger endelig kommer,
stævrende frem, efter Brødres Eksempel,
mod Menneskerettighedernes Tempel,
slig, at Europas Grundvold idag
skjælver ved Træsko-Trinnenens Slag;
vi hører alt, de knaker, de gamle Planker,
naar de barkede Næver paa Porten banker;
vi hører fra tusen Tuseners Nød
Fordringen tordne: *Retfærd og Brød!*
– Og Rigerne dirrer, og Sindene bæver,
mens Stemmer sig samler, og Raabet sig hæver:
luk op, luk op! skyd Slaaen tilside!
luk op, før der sprænges! luk op itide!

I.

Fra Øst sænker sig det brede Dalføre jævnt ned mod Fjorden, som gaar ind fra Vest.

Men hvor Fjorden og Dalen mødes, der ligger Byen Langestrand – paa begge Sider af det langstrakte Udløb, hvor Dalens Elv blander sine Vandmasser med Fjordens Sjø.

Det er en gammel-gammel Vittighed, som dog de Borgere af Langestrand altid finder lige frisk og fornøielig: at «Langestrand er en *lastefuld* By».

Vittigheden er forresten ganske betegnende. Det er Lasten, som er Langestrands egentlige Grundlægger; Byen staar og falder med Lasten; jo mere Last, des større Velvære – og omvendt; det kan i bogstavelig Forstand med fuld Ret siges, at Langestrands Indvaanere i væsentlig Mon lever og ernærer sig ved Last. *Trælast*, ja; – thi hvad Last og Lastefuldhed i anden Tydning angaar, er Langestrand neppe enten værre eller bedre end Byer i Almindelighed.

Langestrand er nemlig en af Norges betydeligere Trælastbyer.

En Mængde tilgrænsende Dalstrøg sender med hver sin Elv Tømmerstok efter Tømmerstok, Hundreder og Tusener, ned mod Hoveddalen, i hvis Bund de viltre, fossende Fjeldelve samler sig til en vandrig Flod, der med majestætisk Værdighed skrider udover mod Havet, bærende paa sin brede Ryg Flaade for Flaade af Raalast, efterat hine Løsgjængere ovenfra Fjelddalene er koblet sammen til svømmende Holmer af gulblakt, brunspættet Tømmer.

Men paa begge Elvebredder nede i Langestrand ligger Sagbrugene med sin Mangfoldighed af blanke, hvæssede Tænder. Flaaderne fæstes til de nedrammede «Dopper», idet Eiermandens indhuggede Mærke angiver, til hvilket Brug de hører hen.

Ên efter ên faar saa Stokkerne sig en Staalhake slaat fast i Skallen og forsvinder ind gennem Saghusets Dør – det besørger Dampkraften baade fort og vel. Saa høres der en ilter Fræsen, som slaar over i et langtrukket, klagende Hvin; det er Sagbladene og Tømmerstokken, som gjør Bekjendtskab med hinanden.

Og det tar ikke lang Tid, før Stokken skikkes ud igjen, i mere kultiveret Tilstand, som Planker, Bord eller «Stav», – der sættes op i sirlige Stabler, hvis lyse Rader og Rækker staar Side om Side langs Elven.

Saa kommer de brede, fladbundede Prammer og tar Stablerne med sig ned paa Havnen, hvor Skibene med sine vældige Lasterum venter dem. Og omsider bærer det da afsted ud i den vide Verden.

– Men alt dette betegnes i Langestrand kort og godt med det ene Ord:
Lastetrafik.

Ved Langestrands Bygrænse i Øst gjør Elven en Bugtning mod Nord; det er Humleviken. Og inde i den ligger Humlevik Sagbrug, et af Byens største, der undertiden har beskjæftiget en Arbeidsstyrke paa over et Hundre Mand.

Humlevik Brug blev anlagt i vort Aarhundredes første Halvdel, af gamle Konsul Bernt Krüger, der i en lang Aarrække var Langestrands største Matador. Efter hans Død fortsattes Forretningen af Sønnen, Frantz Krüger, som, foruden Humlevik Brug, vidtstrakte Skoveiendomme og mange Kontanter, ogsaa arved Faderens Konsultitel.

Det var paa hans Kontor, at Oscar Anton Andersen kom som Kontorist og efter nogle Aar forfremmedes til Fuldmægtig.

– Men hvor meget end Frantz Krüger havde arvet efter sin Far, saa havde han dog ikke faat i Arv de Egenskaber, som gjorde den gamle til en grundrig Mand.

Frantz Krüger var en fortrinlig Rytter og en udmærket Jæger. Hans Heste var udsøgte og hans Geværer førsterangs. Rideture, Jagtfarer og Reiser i Udlandet lagde Beslag paa det allermeste af hans Tid. Forretningerne derimod kjæded ham, og med dem befattede han sig heller ikke stort. Hvad Driftsaffærerne angik, saa varetoges de omtrent udelukkende af Fuldmægtigen, Oscar Andersen.

– Da kom en Høstdag som Lyn fra klar Himmel det Budskab, at Konsul Krüger havde indstillet sine Betalinger. Det skyldes som en Flom af Forbauselse og Bestyrtelse over Langestrand, og endnu videre; man vilde ikke tro; – men det var dog Tilfældet. Og Frantz Krügers Bo kom under Konkursbehandling.

Men ved tredjegangs Auktion over Humlevik Brug med tilhørende Gaard blev det Oscar *Andrésen* – som han fra nu af skrev sig –, der fik Tilslaget.

Samme Aften fandtes Frantz Krüger siddende livløs i Faderens gamle Lænestol; paa Gulvet ved hans Fødder laa en Revolver. Han havde skudt sig en Kugle gennem Tindingen.

– Den ny Brugseier fortsatte Driften med Kraft. Og til hans Held begyndte Tiderne just at gaa op – efter en hidtil ukjendt Maalestok endog; – saa det var den almindelige Mening, at han tjente store Penge. Han førte sig flot som Privatmand, var driftig og dristig som Forretningsmand.

– Konjunkturerne stod netop paa sit Høidepunkt, da han fik Nybroen bygget.

Godt og vel en halv Fjerdings Vei nedenfor Humlevik, i Byens Centrum, *havde* og *har* Langestrand en prægtig Bro over den brede Elvemunding. Men Oscar Andrésen vilde have Bro nærmere ved, særlig for at faa kortere Vei til Jernbanestationen paa Langestrands Sydside. Byens Kommunebestyrelse afslog imidlertid hans Andragende om Brobygning.

Men Oscar Andrésen gav sig ikke med *det*, – han indsendte et nyt Andragende, dennegang om Koncession til selv at besørge Broens Bygning, mod i ti Aar at kunne hæve Bropenge; og dette indvilgedes. Han fik et Aktieselskab dannet, og som første Mand paa Aktielisten stod Oscar Andrésen, for ti Tusen Speciedaler. Saa blev da Humlevikbroen bygget, etpar Hundrede Fod nedenfor Bruget, hvor Elven er mindre bred. Der var Port ved det vestre Brohode, og en Brovogter ansattes.

«Og nu skal de kommunale Knipetængerne nere i Langestrand faa lære aa ta Pungen op, saasandt de vil sætte Foten paa *mi Bru!*» sagde Oscar Andrésen.

– Men saa var det, at de daarlige Tider kom, først som et uheldvarslende Rygte, der lagde sig koldklamt og lammende over det febrilsk pulserende Forretningsliv med sine vovede Spekulationer, – siden efterhvert med den stadige Nedgangs haandgribelige, ubønhørlige Virkelighed. Stansninger og Konkursen hørte til Dagens Orden – med alle de deraf følgende Fataliteter.

Og heller ikke Brugseier Oscar Andrésen gik fri. Han tabte enorme Summer, baade paa Lastedriften og ved Kautionsforpligtelser, – saa man ventede, han skulde ramle hvad Dag som helst.

«Ja, naa holder nok endelig engang Frantz Krüger Opgjør med Fuldmægtigen sin,» var der nogen, som ytrede.

Oscar Andrésen stod dog Kulingen alligevel. Han holdt det gaaende, om end med mindsket Styrke; og lidt efter lidt var hans Kredit igjen fæstnet, og Driften atter i Opgang.

– Saa hændte det, at Hans Majestæt Kongen paa Gjennemreise opholdt sig

etpar Timers Tid i Langestrand, ved hvilken Leilighed Byens bedste Borgere samledes om Landsfaderen til en splendid Diner i Langestrands Festivitetslokale. Borgermesteren holdt Talen for Majestæten. Men paa Grund af Politimesterens pludselige Sygdomsforfald maatte man faa Oscar Andrésen, der var kjendt af Langestrands-Eliten som en altid vel disponeret Leilighedstaler, til at udbringe Skaalen for Broderlandet.

Endnu inden Aarets Udgang havde han en Orden paa Brystet.

Og saa var der ingen, som nægted Brugseier Oscar Andrésen Plads blandt det langestrandske Samfunds anerkjendte Støtter.

II.

Naar Vintren for Alvor tar fat, og Isen lægger sig over Elven, da stanser Arbeidet paa Sagbrugene, til det atter er Vaar. – Og Arbeiderne gaar hver sin Vei, med den sidste Ugeløn i Lommen.

Lykkelig den, der i Sommertiden har lagt noget tilside af den faste Fortjeneste. Men altfor mange er de, som maa stole paa det uvisse, hvor det gjælder at skaffe sig og sine det, der skal bides og brændes til Livets nødtørftigste Ophold i Vintrens Løb.

Allerede en af de første Dage i November var Brugene stanset, og Vintren var iaar usædvanlig haard, Fortjenesten liden, og der hersked Savn og Nød i mange Arbeiderhjem.

Det var den sorte Cichorie-Kaffes og det bare Brøds Tid i Langestrands Fattigkvarterer. – Det er ikke blot den fornemme Verden, som har «*Saison*er», – Fattigfolk har sine, de ogsaa.

Per Amundsen var Søn af en Tomtearbeider, og havde tidlig lært, hvad det vil sige at sulte.

Paa Skolen blev Læreren snart opmærksom paa hans gode Evner og store Lærelyst; han tog sig af ham i særlig Grad, gav ham endog Privatundervisning og laante ham Bøger. Vintren efter sin Konfirmation fik han Anledning til at besøge

en Aftenskole. Og det var ret respektabelt, hvad han paa den Maade fik lært. Han skrev en smuk Haand, hans Stil var let og upaaklagelig korrekt, og i Regning var han særdeles flink. Per Amundsen var endog Mand for at lage fornøielige Viser, som han selv med stor Bravur foredrog; ên af dem – en harmløs Lokalrevy – kom til og med i Trykken og blev solgt for to Skilling Stykket paa Langestrands Gader. Flere af hans Viser gik paa «Fallera»-Melodien, – og saa gav man ham Opnavnet «Heifallera». – Han var glad i Selskab, munter og godlidelig og havde mange Kammerater; det traf en Gang imellem, at han tog sig en Taar over Tørsten. – Om Somren havde han i en Aarrække vært Stavskjærer paa Humlevik Brug – middels dygtig som Arbeider. Om Vintren var han mest beskjæftiget med, hvad der hos Byens Smaahandlende kunde falde af Regnskabsførsel og Opgjør, hvorved han tjente forholdsvis bra. – I Tyveaarsalderen giftede han sig, og fem Aar efter havde han tre Børn, i et hyggeligt, velstelt Hjem.

For Læsning var han fremdeles meget interesseret; han holdt etpar Aviser, benyttede sig flittigt af Bogsamlingen i Langestrands Arbeiderforening, og fulgte saaledes ganske godt med i de Spørgsmaal, som stærkest var oppe i Tiden.

– Men saa var det et Aar, at der var Stortingsvalg, og Langestrand skulde jo ogsaa have sin Repræsentant.

Da gjorde Per Amundsen noget, som kom ham dyrt at staa.

Det trak for Alvor op til politisk Uveir i Norge dengang. Langestrand havde hidtil vært betragtet som et landsgyldigt Mønster paa god gammeldags Loyalitet. Men nu gik Byens Arbeiderforening pludselig hen og opstilled en Valgmandsliste, paa hvilken ikke Byfogden og ikke Konsul Dahl og ikke Brugseier Oscar Andrésen, ja ikke engang selve Provst Carlsen stod.

Og Per Amundsen havde vært Medlem af Arbeiderforeningens Listekomité.

Næste Dag blev han kaldt op paa Chefens Kontor.

Oscar Andrésen var vred, meget vred, saa vred, at Ordene skurred og skreg ham i Halsen.

«Du var jo med dernere i Arbeiderforeningen – hva?»

«Ja – jei var valgt – og saa – –»

«Det er nok! – Men jei skal – Fan snyte og tørke mei! – lære dere, at jei inte vil vite a noen socialistisk Rabulisme og fritænkensk Heifallera innenfor mine Grænser! – forstaar du *det*? Væk med dei!» – han slog i Bordet – «fort!»

Den Kvæld havned Per Amundsen i Fyllearresten under Langestrands Raadstue. Og som Tiden skred fremover, havned hans likeste Indbo og Løsøre Stykke for Stykke hos Byens Pantelaaner.

«Hvis noen har Løst til at vite, hvem jei er,
saa er jei blot en Arbeidsmann, og heter bare Per.
Og her har jei hjemme, i Langestrands By;
og derfor er jei ossaa saa fornøiet og kry.

For – Venner! – jei forsikrer, I kan tro mei paa mit Ord,
at endda jei har vanket saa videnom paa Jord,
i Holmestrand og Horten, ja endog paa Moss,
saa er det dog kun Langestrand i Langestrand hos os.

Her var det, at Far min han trælled og han sled,
her drak han sei full for sine sure, salte Sved.
Her kom han paa *Kassa*, her *daua* han ifjor,
– og her er det ossaa, jei har traadt i hasses Spor.

Ak, ingensteds er Himlen saa klar og blaa og skjøn!
ak, ingensteds er Silden saa ul og gul og grøn!
og ingensteds i Verden man skuer saa tidt:
Grossererne alt rundere, hvergang de gaar Fallit!

Ei nogensteds paa Jorden – det er en afgjort Sag –
har Brænnevin og Bayer saa lifli en Smag!
Og Krovært og Kjøbmand, her er de saa bli,
– naar bare de faar Penger, saa fyller de i.

Hurra, det er lysteligt idag som igaar!
– slik var det ifjor, og slik er det iaar.
Og dersom jei blir sjuk, det bekymrer mei kun lidt:
jei tar mei blot en Sultekur – og den faar jei frit.

Af Stat og Kommyne har jei intet Bryderi;
en Arbeidsmann i Norge, det gamle, det fri,
kan folde sine Hænder og sætte sei ned,
– og endda faar han ha sine Filler ifred.

Saa lever jei saa lystig, til jei dauer tilsidst.
– Men det vil jei sige – og jagu er det vist:
en Fattigmann i Langestrand, som jei og mange er,
kan aldrig faa det bedre i Helvete enn her.»

– Det var Per Amundsen, som en Kvæld i Marts Maaned hin strænge Vinter sang denne Vise i en af Skjænkestuerne hos Restauratør Bertel Talleberg.

Per Amundsen havde ført en ulykkelig Tilværelse i de halvtredje Aars Tid, siden Oscar Andrésen jog ham væk fra Humlevik Brug. Ingen af Byens andre Brugsherrer vilde tage ham i Tjeneste; han var en mærket Mand i den langestrandske Opinion – mærket som Rabulist og som forfalden. Og hvad dette sidste angik, da kunde det med stedse større Sandhed siges om ham; han drak – drak, hvor der bare gaves Anledning. Han gled og gled og havde ikke Karakterkraft til for Alvor at stoppe Farten ned ad Bakke. Han prøved atter og atter at vinde Herredømme over sig selv; engang drev han det til ikke at smage Spirituosa en hel Uge igjennem. Men saa bar det igjen over i det gamle Spor. Han sneg sig saa mangen en Søndag om Gadehjørnet, – for saa ud paa Kvælden at komme fuld tilbage; og da var han brautende eller sentimental, alt eftersom hans Kone skjændte eller græd.

I Hjemmet – om det kunde kaldes slig, det lave, glisne Kvistværelse, hvor Familien fortiden havde Tilhold – var der den bare Elendighed. Konen stræved med Vask og Syning for Fremmede. Men de fattige Skillinger, hun paa den Vis fik slidt sig til, kunde ikke dække selv den værste Nød; og af de Penge, som Manden fra Tid til anden ved forskjellig Beskjæftigelse tjente, var Restauratørernes Part i Regelen den sikreste og største.

Viser laged han fremdeles – i det sidste helst Nidviser – og sang dem gjerne, naar der var nogen, som for at have Løier spenderte paa ham et Glas Øl eller en Dram.

Han havde vært vakker som ung, tindrende blaaøiet, med et ovalt, lyslet

Ansigt under det askefarvede, fyldige Haar. Men nu – i Trediveaarsalderen – saa han slet ikke tiltalende ud; det altfor stærke Farveskjær over de lasket-fyldige Kinder virked uhyggeligt.

– Den Aften inde hos Bertel Talleberg var han allerede saa temmelig paa en Snurr, da han sang Visen. Han sad i Træsøfaen mellem begge Vinduer paa Langvæggen, og om det store, runde Bord foran ham havde et halvt Snes Personer efterhaanden samlet sig – en gammel, bred Tømmerhandler fra Oplandet, etpar Sjømænd, Resten Byfolk af Arbeidsklassen.

«Ha ha ha!» lo de ikor, da Per Amundsen havde endt sin Vise.

«Ja, du Per Amundsen, du heter inte *Heifallera* for ingenting, du! – lystigere Stubb har jei inte hørt paa længe,» sagde Skomager Paulsen.

«Lystig, ja?» svarte Per Amundsen, «det sku jei tru! – saa lystig, at dersom dere forsto den – som dere inte gjør –, saa fik vi Taarer i Auene alle sammen uta bare klinkenes Lystighet; – for jei skal si dere, at den Visa er akkurat likesaa morosam som jei sjøl, den.»

«He he! – ha ha!» lo Koret.

«Vi maa pinadø ha en Omgang paa det der, – elleve Drammer aa tre Flasker Øl!» – det var Oplandsbonden, som havde Ordet.

Det forlangte kom.

«Saa drak vi, da; værsgo!»

«Ja nok!» raabte Per Amundsen, «– la vors bare svelje i vors – Øl og Brænnevin og Sult og Uret og Fusk og Fanteri og Humlevik Dampsag og Oscar Andrésen og hele Hurven!» – –

Drammen fôr ned.

– – «Men saa er der noe, som heter *Dagen derpaa*, Gutter! og da kan det være, vi kommer tell aa gi det alt ihop fra vors igjen; og da vil der, Herren forsørje mei! lukte saa vondt over hele Langestrand og endda videre ikring, at Storfolka flyr med Lommetørklæ for Næsa like lukt paa aapne Vanne! – Men *det* bryr vi vors inte om ikvæll, for ikvæll saa drikker og jubilerer vi og lar Dagen imorra ha nok med sin egen Plage, som skrevet staar! – – Skaal!» – –

Et Glas Øl gik samme Vei som Drammen.

– – «Vet dere, hva en Revolution er for noe? – jo, det skal jei si dere: det er,

naar som atte Samfunne har vært paa Rangel og blir fyllesjukt, det, Gutter! – for da kaster det op!»

«Ha ha ha! – hø hø hø!»

«Je mener, det er han Marcus Thrane sjøl, som er kommen her ikvæll,» sagde Tømmerhandleren, – «for han ossaa snakka saa mye om dettane *Samfunne*. – Je sku tru, je var *med* i den Leiken, *je!* – Ja, je var naa bare Tømmerfløter, dengangen; vi sanko vors med Ljaaer og Økser og Greip paa Aksla, Husmænn og Tenestegutter – vi var over et halvt Hundre Mann. Og ên gik foran og tuta i et Bukkehonn, og saa marsjerte vi op tell Storkaksen paa Nøkkerud og spurte, om han værsgo vilde være saa innerli forbanna snill aa *dele* med vors. Han sto paa Trappa og var saa rædd, at han skalv i Knæa, saa den feite Magen hasses dirra, der den hang. – Og saa kom der ut paa Bakken Spekekjøtt og Øl og Brænnevin, saamy vi bare vilde ha, der var nok aa ta uta, og det vi inte fekk, det henta vi sjøl. Og saa aat og drak vi, alt det vi bare orka; men noe anna enn Mat og Drikke rørte vi inte. – Saa skreik vi Hurra for Knut Nøkkerud, saa det var, som atte det rivna i Nøkkerud-Aasen. Og dermed saa stelte vi vors op igjen og marsjerte nerover mot Brofos-Værket. – Men saa fekk vi spurgt, at tell Brofos var der kommet en Trop Soldaterer med baade Rifler og Bagneter og alt muli. Jo, da ble der en annen Laat i Bjølla; – forsyne mei, flau vi inte, som var Skrubben etter vors, hver tell sin Kant og stakk vors bort, saa godt vi kunde. – Naa, vi slap inte med *det*, inte; noen a vors ble straffa, – je for min Part ble inte sat fast, men je laut en hel Vaar fløte Tømmer for Nøkkerud-Kaksen uten annen Løn enn snaue Kosten, – det var Betingelsen, da je kom aa ba saa pent for mei, og det var Betalingen for *min* Andel i Gjæstebude ute paa Nøkkerudbakken. – Aa ja, det er saa mye gæli, man finner paa, naar som atte man inte har Vett.»

Døren til de indre Værelser gik op, og i Døraabningen kom tilsyne Verten selv, Bertel Talleberg, en middelaldrende Mand, høi, mager og mørk, med Skjæg à la Yankee – han havde jo ogsaa vært nogle Aar i Amerika. Han var kjendt som Langestrands mest drevne Kortspiller; man paastod, at Størsteparten af sin ikke ubetydelige Formue havde han vundet i Kortspil. – Det fortaltes, at da hans Datter kom i Skole, og Lærerinden spurgte, om hun kunde *tælle*, tog den lille raskt fat: «seks – syv – otte – ni – ti.» – «Men kjære Barn,» sagde Lærerinden, «hvorfor begynder du med *seks?*» «Jo,» svarte Jentungen resolut, «vi bruker inte aa ha Smaakorta *med.*» – Tallebergs Rygte var i det hele taget aldeles ikke det

bedste; men smidig som han var, havde han saa omtrentlig sluppet for at faa Justitsens Klør i sine Affærer.

«Nei se – et helt Selskab! – Goddag, Ole Sørhaug, velkommen tell Byen! – Og Goddag, Per Amundsen – Tak for sidst!»

Per Amundsen reiste sig. «Bare etpar Or i Enrum, Talleberg,» sagde han. – De to gikk tilside.

«Jei vil be Dere saa pent, la mei faa igjen den Gullringen, Di spelte a mei; – det er jo Forlovelsesringen min, – og Kona mi har spurgt etter den; men saa har jei sagt, at den var hos Gullsmeden for aa stelles paa. – Di faar være saa innerli snill – –»

«Spelte? – har Di kanskje glempt, at Di fik to Flasker Øl paa den, ossaa, Far? – Di var da vel inte *saa* full, vel? – Ja, har Di Pengene, saa naturlivis. – – Det er jo bare fem Kroner, og Di vêt, Di har to Uker aa løpe paa med Innløsningen.»

«Jei hadde ossaa en Femkroneseddel ikvæll, da jei kom herop; men saa var Di inte hjemme, og – ja nu har jei nok inte mere enn saa paalag tre Kroner igjen, – Resten ligger derhenne i Diskekassa Deres. – Men Di faar være saa innerli – – »

«Nei – da er det inte værddt, vi snakker mere om *den* Tingen ikvæll,» svarte Talleberg tørt og gikk atter hen til Bordet. – «Si mei, er han inte Onkelen Deres, Per Amundsen, han gamle «Herregud i Kaalrabien», dom kaller, – han Naboen min oppe paa Haugen her like bakenfor?»

«Jo, han er Morbror min.»

«Ja, han skylder mei noen Penger, som han fik laant a mei, da de to Barna hasses reiste tell Amerika. Jei har jo Pant i Hytta og Haugen og hele Greia, naturlivis. Men naa, siden han ble vanfør – Stakkar –, kan han inte engang greie Renter ennsie Afdrag, – saa det blir vel tell *det*, at han faar fløtte tell Vaaren. Jei har allerede saa smaatt tænkt paa aa anlægge en Sommerrestaurasjon deroppe.»

«Hør her, Gutter!» sagde Per Amundsen, «er det inte gamle Kong Salomon, som sier etsteds, at *den, som begynner med aa snyte for aa leve, han slutter med aa leve for aa snyte?* – er det inte saa, der staar, Talleberg?»

Der trak op til Smil i samtlige Ansigter – undtagen Tallebergs. «Jei er inte saa bibelsprængt, jei,» svarte denne hurtig. – – «Uff, jei er saa plaget uta

Liktorne,» fortsatte han og tog sig over Taaen paa den ene Sko, – «det gjør virkeli saa vondt, saa!» – Det var tydeligt, at han vilde lede Samtalen bort fra Per Amundsens Skriftsted.

«Pyt!» mente Per Amundsen, «det er da den smaleste Sak af Verden aa kurere for Liktorne, lel!»

«Ja, kunde Di saasannt *det*, – saa skal jei love Dere to stive Toddyer for hver Liktor, Di skaffer mei *a* med – saa den inte kommer igjen, da, begripelivis.»

«Di tar vel et Glas med, Talleberg?» sagde Oplandsbonden.

«Jo tak – for Selskabs Skyld, saa – –».

«La vors saa faa en ny Omgang.»

«Straks! – Oline, en ny Omgang! – Drammer og Øl!»

Det var snart besørget.

«Naa ja, Per Amundsen,» sagde Talleberg, da de havde tømt Glassene, «saa var det *det* med disse Liktorne, da?»

«Jo, det er grei Skuring. Di skal bare ta og flaa en Tosk eller en Fattigmann og gjøre Dere Sko uta Hua. – Men Di skulde vel aldri *kjenne* den Resepten *før* – vel?»

Talleberg blev mørkerød i Ansigtet. «Pas Di Kjæften Deres, Di, Heifalleraen! og *ut* med Dere! – skal jei hjelpe Dere kanskje?»

«Nei, *saa* stor en Slusk er jei ennaa inte blet, at jei inte holler mei for go tell aa bli kasta paa Dør a han Bertel Talleberg.»

Og Per Amundsen reiste sig, satte Hatten paa tre Haar og gik – med stram Holdning, men noget usikre Skridt – over Gulvet og ud. – Døren blev slaat haardt i efter ham.

III.

Restauratør Tallebergs Hus, beliggende omtrent midtveis mellem Langestrands to Broer, var mindst af alt beregnet paa Restaurationstrafik, da den rige Pebersvend, Rektor Preus, lod det bygge – i Tretiaarene. Det var elegant i Rektorens Tid – et af de vakreste Huse i hele Langestrand.

Og oppe paa Haugen bag Huset, med smuk Udsigt over By og Havn, lod

Preus bygge en rummelig Sommerpaviljong, cirkelrund i Omkreds, med et Tag, der stak op i Pyramideform og endte i en Flagstang. Dette Lysthus fik i Folkemunde Navnet «*Kaalrabien*», – som sletikke passed saa ilde, for det var i sin Form virkelig ikke uligt en Kaalrabi, som stod paa Hodet, med Roden tilveirs.

– Nu ja, omsider døde da Rektor Preus. Der blev Arvesag om Boet; den drog hele ti Aar ud, og i denne Tid forfaldt Husene stygt. Endelig blev de solgt, men ikke samlet. Det var en Inkassator, som blev ved Hovedbygningen; men «*Kaalrabien*» kjøbtes af Ole Augustinussen, Sagarbeider ved Humlevik Brug.

Ole Augustinussen havde i sin Ungdom vært Sjømand; men efter et frygteligt Forlis nede paa den jydsk Kyst, ved hvilket *han* var den eneste, der reddedes, sagde han Sjøen Farvel og begyndte – i Femogtyveaarsalderen – som Arbeider hos gamle Konsul Krüger.

Det var ved Konsulens Hjælp – gamle Krüger var som en Far for sine Arbeidere –, at Ole Augustinussen fik «*Kaalrabien*» kjøbt – dengang, da han just stod i Begreb med at gifte sig. Han dytted og flikked og stelte paa Huset, saagodt Raad var, panelte, fik lagt etslags Loft op, sat ny Vinduer ind, og endelig Rummet afdelt i tre Værelser, hvoraf det ene blev indrettet til Kjøkken. Det var jo rigtignok en yderst eiendommelig Familiebekvemmelighed; – «men saa har jei da mit eget Tak over Hode – Herregud!» sagde Ole Augustinussen. Det var nu saadan hans Vane, det at lægge et «Herregud» til som Omkvæd; men saa fik han da ogsaa al sin Dag gaa under Kjendingsnavnet «*Herregud i Kaalrabien*».

Der kom, som Tiden gik, mange Børn i Huset – otte i det hele; men tre af dem døde i ung Alder. Det var akkurat saapas, at Mandens Fortjeneste fra Aar til andet kunde bære Familiens tarvelige Underhold; Nød havde de dog egentlig ikke lidt.

Nu var Konen gjemt i Jorden, og to af Børnene, en Gut og en Pige, reist over til Amerika. Jensine, de nældste Datter, blev gift med en Sagarbeider, Kristoffer Olsen, der var ligesaa ung og ligesaa fattig som hun selv. Ogsaa *de* – og deres to Børn – havde Tilhold i «*Kaalrabien*». Kristoffer Olsen var en spædlemmet, snil, ædruelig Mand, som aldrig laa paa Ladsiden, hvor der var noget at tjene. Om Vintrene pleied han at være ude paa Tømmerhugst i de nærmeste Bygder; men hin Vinter havde han fordetmeste vært nødt til at holde sig hjemme, af Mangel paa Arbeide.

– Og oppe i «Kaalrabien» sad desuden Husets yngste Datter, med et Spædbarn paa Fanget. Seksten Aar gammel tog hun ud at tjene; men endnu før to Aar var gaat, kom hun hjem igjen, fordi hun *maatte*. – «Du Stine, du Stine! – ja Herregud, du Stine!» var det eneste, den gamle sagde, da hun kom med sin Skam; men det rykked og dirred ham i de furede Kinder og om den stramme Mund.

– Jo, de var godt pakket, de tre Rum hos «Herregud i Kaalrabien». For saa var det endnu Sønnen Hans Teodor. Og *han* var det gildeste, Ole Augustinussen havde igjen efter sit slidsomme Liv. Det var en staut, arbeidsdygtig Gut, høi og bredskuldret som Faderen, letlynt og snil, kraftig i Arm, men heller vøk af Sindelag. – Ogsaa Hans Teodor havde Arbeide paa Humlevik Brug; og hvad der især var heldigt: han var en af de faa, som ogsaa om Vintren havde stadig Beskjæftigelse dersteds – med Sneskufning og hvad ellers kunde falde for at holde Bruget i Orden. Uden dette beskedne Erhverv er det mer end sandsynligt, at Folkene i «Kaalrabien» den Vinter havde vært henvist til ligefrem at sulte, eller til Fattiggassen – eller nok helst begge Dele.

– Det var dog ikke bare den stansede Brugsdrift, den strænge Frost og Stines Ufærd, som gjorde det Aars Vinter i saa særlig en Grad tung og trist for Familien i «Kaalrabien», – der var ogsaa kommet noget andet til. En af de sidste Dage, Bruget var i Virksomhed Høsten forud, blev nemlig Ole Augustinussen gjort til en vanfør Mand – vanfør for hele Livet.

I 37 Aar havde han vært Sagarbeider; i 17 Aar havde han staat ved Cirkelsagen paa Humlevik Brug, og de runde, blanke Staalskiver med sin Mangfoldighed af hvasse Tænder havde villigt lystret hans Ledelse og skaaret op Tusener af Tømmerstokke under sin lynsnare Kredsen om sit eget Midtpunkt, – uden saa meget som at hugge en Tand i Sagstyrerens øvede Hænder. – Og saa skulde det komme alligevel, – Gud ved, hvordan det kunde gaa for sig – den gamle Mand begreb det ikke *selv* –; han har vel et Øieblik staat saadan i sine egne Tanker, mens Stokken gled henover Banen og blev Tomme for Tomme til Planker – kanske har han vendt sig en Smule til Siden – – – og saa var det gjort, i en Brøkdæl af et Sekund. Han husked, at han pludselig kjendte som et brændende skarpt Piskeslag over det venstre Haanded; men da han skulde se *til*, saa var Haanden borte, og den hvide Benpibe stak frem i det røde Kjød.

Ole Augustinussen var en stærk Mand, han besvimed ikke. Han var i samme Øieblik klar over Stillingen, han vikled resolut sin tømte Madpose om Armstumpen og raabte paa Folk, at de maatte springe efter Doktor. Værkets faste Læge bodde lige ved, og heldigvis var han hjemme; han kom i en Fart og fik Armen forbundet.

Saa blev Ole Augustinussen kjørt hjem til «Kaalrabien» og lagt tilsengs.

– Det kunde vel være en Uges Tid eller saa efter Katastrofen. Den gamle havde Saarfeber.

«Hans Teodor,» sagde han med êt – lavt, men indtrængende, «Hans Teodor, hvor ble hu a?»

«Hvem?»

«Hanna! – Hanna vel, skjønner du! – hvor ble hu a?»

«Du er saa sjuk, naa Far, – bare lig stille – – – saa skal jei fortælle dei det siden.»

Nei, han vilde vide det straks! Han blev ivrig – hidsig.

Og Hans Teodor fortalte da paa lempeligste Maade Sandheden, som var den, at Haanden maatte være faldt ned under Saghugulvet, sammen med Sagsmugget; men *det* havde ingen kommet til at tænke paa, *da*, med det samme. Det traf sig ogsaa slig, at en Mand just var nedenunder og holdt paa at skovle Sagsmugg; og *han* havde ingenting set. – Siden havde baade Hans Teodor og andre atter og atter ledt og gravet i den vældige Sagsmuggmasse – desværre uden Resultat. – «Men vi skal inte *gi* vors, Far! – – bare lig naa stille!»

Meddelelsen gjorde et voldsomt Indtryk paa den syge, hans Ansigt fortrak sig af Rædsel og Smerte, han reiste sig op og vilde frem. Da sprang Blodet ud under Forbindingen, og han faldt besvimet tilbage i Sengen. – Men han bukked dog ikke under dengang heller, endda det var yderst nær ved. Og som det led, tog han paa at friskne *til*; men i to lange Maaneder maatte han holde Sengen, før endelig Saaret for Alvor havde begyndt at lukkes af Hud.

Haanden blev ikke fundet, og dette var Ole Augustinussen en Kilde til bitter Sorg. – «Det værker saa i venstre Hanna mi,» kunde man høre ham sige; – «jei kjenner saa tydeli, hossen det stikker og river ut i hver eneste Fingertupp. – Aa ja, det er vel kristen Jor, du skriker etter, der du ligger, Stakkar – bare jei kunde saasant hjælpe dei! Vi sleit mye vondt isammens, vi, og en tru Træl, det var du i

dine Dager! – Aa ja ja, – Herregud!»

IV.

Ja saadan en Vinter – med slig en ustyrtelig Snemængde og slig en Kulde! Sneen hobed sig op Lag paa Lag, og Gader og Veie saa ud som Halvtunneller – der atter og atter maatte aabnes; for ret som det var kom Nordenvinden med en Snekave foran sig farende ned gennem Stangeland-Skaret og lukked dem. Gamle Folk sagde, at slig en Snevinter kunde de ikke mindes.

Og saadan som Frosten bed og stak og skar i hver eneste bar Hudflæk, den var istand til at lede op. – Endog Oscar Andrésen gryssed sig, naar han om Eftermiddagen steg ud af sit lune Hus – i Kravestøvler, Skrubskindspels og Skindlue, forat kjøre sin vante Tur ned til Byens Klubb. Han gryssed sig; – og dog var det bare den brunrøde, spidse Næse med den store, rødbrune Knebelsbart forneden og to blaa Brillglas foroven, som stak ubeskyttet frem; – Resten var Pelsværk.

Og naar han sent paa Kvæld atter skulde i Slæden og hjemover, efterat Kortene var lagt tilside, fik han sig endnu en varm-varm Toddy paa Faldrebet for Kuldens Skyld. – «Huttetu for en Vinter! – bare det snart var Vaar igjen!»

– Men det var ikke alle i Langestrand, som havde Kravestøvler og Skrubskindspels og Skindlue og en varm Toddy paa Faldrebet, naar de skulde stikke Næsen udenfor Døren. For mange – altfor mange – var det smaat nok med det lune Hus ogsaa, og smaat nok med Mad og smaat nok med Klær, – og endda fik de se til at leve. Men ogsaa *de* sagde: «Huttetu for en Vinter! – bare det snart var Vaar igjen!»

Ja, hele Langestrand vented med Længsel paa Vaaren.

Oscar Andrésen vented – og ikke bare af den Grund, at Frosten tog Knibetag i hans Næse, naar han var ude paa Kjøretur. Men hans Tomter stod fulde af færdigskaaret Last. Han havde nemlig solgt forsvindende lidet Høsten iforveien – gjort det med Hensigt; for Priserne syntes ham for smaa, og saa lod han det allermeste af sin Last staa *over*, i Forventning om bedre Tider til Vaaren.

Og hans Arbeidere vented, og deres Koner og Børn vented. For naar

Brugstrafiken igjen begyndte, saa blev der bedre for Penge, og bedre Mad at faa, hyggeligere inde og varmere ude, – og det vilde altsammen ske, naar der atter var Vaar.

Og nede paa Havnen laa Lasteskuderne forladte og fastfrosne i Isen; de laa der med sine tomme Lasterum og vented – eller rettere, det var deres Redere og Besætninger oppe iland, som vented – paa Isløsning og Indlastning og Udfart, – naar bare der engang atter blev Vaar!

– Men det trak ud. Det var allerede i April, og endnu var det fuld Vinter.

– Jo, saa endelig ved Midten af Maaneden blev det Søndenveir, med mildere Luft, – det strøg som et forløsende Haab om Vaar og Sommer indover den frostbundne Dal.

Men Vintren stritted seigt imod – den vilde ikke vige Pladsen; og hvad Søndenvinden og Solen vandt ind om Dagene, blev tilbageerobret i de kolde Nætter, for da frøs alt *til* igjen. – Slig holdt de hinanden saa omtrentlig i Schak en Uges Tid. Men saa begyndte Vaarens Avantgarde at faa Overtaget; Sneen blev for hver Dag blødere, og Nattefrosten havde mistet sin Magt. Solen stak varmt *i*, og der samled sig Tøvand, som sived frem under Snelaget og undergraved fra Grunden af – lydløst, men utrætteligt – de stive, opblæste Sneskavler. – Oppe i Lierne kom den ene mørke Knause efter den anden tilsyne, og henover Markerne løfted de blegbrune Tuer sine vaade, pjuskede Hoder. – Snetæppet over Isen nede paa Elven fik blaa Flækker og Striber; og snart flød Tøvandet i blanke Bække – man kalder dem «*Overvand*» – nedad det tykke Isgulv.

– Jo, dette maatte være Vaaren! – og Tusener vinterklemte Hjerter hilste den velkommen.

– Jo vist maatte det være Vaaren! Det mente ogsaa en liden Bi, som en solblank Middagsstund gløtted paa Kubedøren og kikked ud. Og en ensom Stær oppe paa Møningen mente det samme, og en enkelt Lærke, der ilsomt strøg henover langs Gjærdet, var af selvsamme Mening. De var jo begge to kommet forat varsle Vaar; og de gjorde sit bedste, men de frøs saa bitterligt, og de kunde ikke for, at Frosten skreg *med* i deres egen Stemme.

Vaar maatte det dog alligevel være, og Vaaren maa komme med Sang. – Det vidste ogsaa Arbejderne ved Humlevik Brug, og Lærkens og Stærens første Toner var dem kjendte og kjære Vaarbudskab. – Men et endnu kjærere Vaarbudskab

var den Melodi, til hvilken de sang sin Opsang, de Arbeidere, der just var beskæftiget ved Elvebredden med at ramme ned og fæstne de Stolper – eller «Dopper» –, til hvilke Aarets Flaader af Sagtømmer skulde hægtes fast. Den svære «Rambuk» heistes op under Stativet og faldt saa med sin Skippunds-Tyngde ned paa den understaaende «Doppe» – Gang paa Gang; og imens lød det i Takt:

«Der gaar ên!
op med to!
lang saa tre!
og Hurra for fire!
Heifallerallera!
falleral-lal-la!
hei fall-lera!

Klokken er slagen:
to Kroner Dagen!
Klokken vil slaa:
tre skal vi faa!
Hei fallerallera!
falleral-lal-la!
hei-fall-le-ra!»

– Jo, nu blev det ganske sikkert Vaar! – – Men se det mente dog ikke Nordenvinden. Og ned gennem Stangeland-Skaret kom den atter farende med en Snekaave foran sig og fulgt af en Kulde, som fik alle Vaarhaab til at stivne. Vintren blev atter sat paa Herskerstolen, Hullerne i hans Snekaabe stoppedes, og Tøvandet blev til Is, hvori Frosten spottende skratted og knirkede, naar man gik henover.

Og Stæren og Lærken forsvandt. Kanske frøs de ihjel? – det er ikke usandsynligt; for der er jo saamange Fugle, som fryser ihjel, naar de er fortidligt ude.

– Men hvor det saa end blev af Lærken og Stæren, saa var det nu de, som havde Ret alligevel: det *var* dog den virkelige Vaar, de havde sunget for – om de

kanhænde ikke selv naadde at se den i dens Seir.

Thi nu kom den for fuldt Alvor, og det med en eneste Gang, – kom rullende paa sommervarme Luftbølger fra Syd, med en vedholdende, voldsom Styrt af Regn.

Og om det Tøbrud og Isbrud, som der dengang – i den første Uge af Mai – blev, vil det vistnok længe gaa Frasagn i Langestrand og tilgrænsende Strøg.

– Det suste i Luften, og det suste paa Jorden. Det smelted og sirled og randt og fossed, – hele Snemængden var som feiet væk i Løbet af en Uge.

Paa Elven gik der en alenhøi Flom af Tøvand nedover Isgulvet, som endnu holdt Flodsengen lukket.

Men ogsaa *dette* Vinter-Aag blev snart sprængt. Først kom der Brescher paa de Steder, hvor der var stærkest Strømgang; Vandet ovenover tæred, og Vandet nedenunder brød, til der blev Hul. Og siden gik det raskt; Isfladen løftedes og knækkedes og knustes, med Brag og Drøn som af Kanonskud, – og saa afsted med den efterhvert, i vældige Flaker og mindre Stykker omhverandre. – De gjorde atter og atter Front imod, de satte Ryg mod Ryg, de hobed sig og dæmmed. Men det hjalp ikke: de *maatte* videre, altid videre nedover.

Intet kan stænge og stoppe den unge Vaar, som gaar igang med at drive Vintrens Yngel tilsjøs.

– Ved Humlevik gjorde dog Isen – med Støtte i Broen – endnu et sidste Forsøg paa Modstand.

Stedet for Broen kunde og *burde* vært bedre valgt, mente en gammel, erfaren Langestrænding, dengang den blev bygget. Rigtignok var Overgangen kortere end baade ovenfor og nedenfor; men netop af samme Grund var der ogsaa stærkere Strøm. Ingeniøren – en ung Kristianienser, som netop var kommet hjem med bedste Karakter fra en berømt Ingeniørskole i Tyskland – vilde dog ikke høre paa det Øre.

«Ja, men om her naa kom en Flom som den for tredive Aar siden?» ytrede den gamle erfarne.

«Ja, *lad* den komme!» svarte Ingeniøren. «Jeg har *gjort* mine Beregninger, og de skal nok holde Stik!»

Men det havde nu alligevel ikke vært afveien, om Ingeniøren dengang havde regnet *over* igjen og taget den gamle Langestrændings Bemærkning med i

Regningen.

Det viste sig nu.

Begge Sidepassagerne, der var de smaleste, var lukket, dels af fast Is, som endnu laa ud fra Land, dels af Drivis; men Midtløbet gav fri Gjennemgang.

Da kom der et tykt, kjæmpemæssigt Flak seilende – en hel liden Is-Ø; det var for bredt, det bed sig Tak i et Brokar til hver Side, – og der sad det. Strømmen pressed paa, saa Broen rysted og knaked; men Isflaket holdt trodsigt Stand.

Og al den Is, som paa sin Seilas just skulde passere Humlevikstrøget, kom nu – sammen med en og anden Tømmerstok, som var revet ud af sit Vinterkvarter – i rette Tid *til* forat styrke Dæmningen ved Broen.

Agterud var det store Flak ved Vandets Magt presset ned; herved kom dets forreste Del til at løftes, og indover den skraa Flade, som det saaledes danned, drev og skrued Flommen Isstykkerne ovenpaa og ovenpaa hinanden, – det blev som en vildt sammenhobet, gyngende Mur, der mere og mere tog paa at hæve sig op mod selve Broen.

Den stansede Flommasse kunde paa ingen Maade faa tilstrækkeligt Afløb gennem Sidepassagerne, og Vandet ovenfor Dæmningen steg.

Ved begge Brohoder havde en talrig Menneskemængde samlet sig.

«Det skal knipes, om Brua *staar!*» var der ên, som sagde.

«Hu *skal* staa!» svarte Oscar Andrésen.

Men Vandet steg høiere – stadig høiere, Broen skalv i alle sine Fuger, og de vippende Isstykker sendte allerede Skumsprøit efter Skumsprøit opunder og over den. Der lød en forvirret Blanding af Gnissen, Smæld og Drøn, Vandsus og Menneskestemmer. – Og Vandet steg, – det tog paa at flyde ind over Bredden ved det vestre Brohode, hvor Gaden laa lavere end Broen.

«Naa blir det jagu det likeste, at vi prøver aa kappe Brua, mens vi kan!» sagde Maskinist Kristensen.

«Neigu gjør vi *ei!*» skreg Oscar Andrésen; – «kaste mine ti Tusen Specier i Vanne! – er du gal, Mann! Hu greier det nok, skal vi se! – hu *skal* greie det!»

Vandet rulled nedover Gaden, flød ind gennem Kjælderluger og Gangdøre i de lavt liggende Rækker af Træhuse, som omtrent udelukkende var beboet af Arbeidere og Høkere. Og der reiste sig et Forfærdelsens Skrig – Kvindfolk og

Mandfolk og Unger skreg – og Skrigene samled sig i det hundredrøstede Raab:
«*Kapp Brua! – kapp Brua!*»

Flomstrømmen i Gaden vokste med rivende Hastighed, førte Isstykker med sig, ja endog etpar Stokke af Propstømmer kom der seilende, – foruden en Træsko og en Bernelue, som en vetskræmt Kjærring havde ladt i Stikken, da hun med en skraalende Unge under hver Arm fulgte den almindelig Udvandring op mod Bakken ovenfor, hvorhen ogsaa Familiens gamle Bedstemor kom humpende efter med Kaffekjedlen.

– – – «*Kapp Brua! – kapp Brua! – For Guss Skyll: kapp Brua!*»

– «Naa gaar Flommen op paa Tomterne og tar paa at rive Stablerne!» – det var Tomteformanden paa Humlevik Brug.

«Naa ja – for svarte Fan – saa kapp Brua, da!» skreg Oscar Andrésen.

«Ja,» sagde Maskinist Kristensen, «det er lettere *sagt* enn *gjort* aa prøve paa *det* – *naa!* – Se saa!» lagde han til, «naa trængs det heller inte!»

Der hørtes et tordnende Brag, det venstre Brokar ramled overende, Planker og Bjælker knækkedes, Broen faldt ned og blev baaret afsted i den boblende Flommasses Skumhvirvler.

«Sæt Dere naa ovapaa Brua Deres, Oscar Andrésen, saa faar Di da Skyss for de ti Tusen Dalerne Deres – – bene Veien dithen, hvor De egentli hører hjemme!» – raabte Per Amundsen.

– Saadan en Ende tog det med Oscar Andrésens Bro. Det saa stygt ud for Nedre-Broen ogsaa, da den brogede Flombølge kom væltende; men den stod dog for Stødet. – Og hele Blokaden fra Humlevik var snart paa Vei med Strømmen udover Fjorden mod Havet.

– Men paa Høifjeldet var Vintren endnu Enehersker. Og mens nede i Lavlandet det frigjorte Liv spired og sang og summed – var i travl Virksomhed paa de tusen forskjellige Maader, laa Høifjeldsstrøgene fremdeles i døds-kold Dvale under det tykke, ensformige Snelag. – Nu, ogsaa *didop* rak jo Vaarmagten, naar først Tiden dertil var inde; og da vælted en ny Flom nedover mod Havet.

– Men det er godt, at ikke alt Tøbrud sker paa ên Gang, – saa den ene Flom faar Tid til at passere, før den anden kommer.

V.

«Bagste-Birte» var velkjendt hele Bygden over – hun og «Bagste-Kjævla» hendes; for de to hørte sammen.

Og de var jævnlig paa Farten. Var der saaledes et Bryllup eller en Ligfærd, som stod *for*, sagde det sig selv, at Bagste-Birte maatte bage «Lefse-Leiven», saasandt alt skulde være rigtig paa Skikken.

Det er underligt med *det*, at ret beset saa har gjerne ethvert Menneske sit særlige Anlæg, som kan udvikles til Mesterskab. Og Birte var Virtuøs med Kjævla; i den Kunst var hun uforlignelig. – Det var forresten ogsaa det eneste, hun dugde til, – saa Birte uden Kjævla vilde snart sagt vært ligesaa hjælpeløs en Tingest som Kjævla uden Birte.

Og Bagste-Birte kjendte sin Begavelses Begrænsning, og bøied sig for den, – hvilket, som bekjendt, ikke alle Mennesker gjør her i denne Verden.

Anlægget havde hun vistnok faat i Arv; hendes Mor og Bedstemor havde vært Bygdens Bagstekoner og sat sin Stolthed i at føre dens dygtigste Kjævla. Birte var bare en syttenaars Jente, da Moderen faldt bort; men det sagde sig selv, at *hun* og ingen anden indtog den afdødes Herskerplads ved Bygdens Bagstefjæle.

Kjævla rullede muntert frem og tilbage, frem og tilbage, og Leiv efter Leiv, Hundreder og Tusener, gik over Fløien hen paa den hede Helle – jævne og runde, som bare Bagste-Birte kunde faa dem.

Og paa Krakken sad Birte, rund og lubbet, med tykke, røde Kinder under det smørgule Haar – lo, sang og tralled Dagen lang.

Vakker var hun ikke, men ret godlidelig; og et velsignet Humør havde hun, – lad ogsaa være at hun ikke var af de klogeste just, efter hvad Folk sagde.

– Men saa hændte det en vakker Vaardag, at Lars Tellefsen Teigstuen – Dragon-Lars, som han gjerne kaldtes – kom hjem paa Besøg til Folket sit der i Dalen; han havde i flere Aar ligget ved Garnisonen inde i Kristiania. – En vakker, spræk Kar havde han jo altid vært, og fin var han blet baade i Tale og Skik; og ram efter Jenter ogsaa, det er sikkert nok.

Naa ja, Dragon-Lars blev hjemme en Maanedes Tid eller saa, – og drog til Hovedstaden igjen, idet han dyrt og inderligt bandte og svor paa, at i Fonedal kunde han ikke holde ud; – «for en dannet og beleven Mann, som er vant ute i

den store Væla, kan da – forsørje mei! – inte leva uta bare klinkenes Kvinnfolk, heller!» mente han.

Og Birte sad paa sin vante Plads ved Bagstefjælen, og Kjævle rulled frem og tilbage, frem og tilbage, og Leiv efter Leiv gik over Fløien hen paa Hellen.

Men hun hverhen lo eller tralled eller sang mer; hun var blet blegere, med et blaaligt Skjær over de mærkbart indsunkne Kinder, og under Øinene havde hun store blaagraa Ringe.

Og ned paa Narve Opheims og Inger Klobergs Bryllupslefser trilled den ene Perle efter den anden over hendes fremstaaende Kindben. Og naar Leiven bredtes over Hellen, hørtes der indimellem som et lidet Knald, hvergang en Taare traf til at falde paa det hede Metal, hvorfra den i samme Øieblik steg iveiret som en let Antydning til Damp; – det var Bagste-Birtes Uskyld og Ungdom, som gik op i Røg.

Nogle Maaneder efter havde hun en Datter ved Brystet.

Og den vesle Jenten var ikke mere end godt og vel fjorten Dage gammel, før hun fik en liden Bror, – som da rigtignok ikke Bagste-Birte var Mor til.

Men Dragon-Lars lagdes ud som Far til dem begge, – de blev endda døbt i samme Vand; og Jenten fik Navnet Oline.

Bagste-Birte var atter paa Vandring fra Bagstefjæl til Bagstefjæl Bygden rundt – med Kjævle under Armen og Oline paa Ryggen.

Og hun kjævled sig og Datter sin frem gennem Livet, Dag for Dag, fra Aar til Aar – indtil Oline omsider var sluppet frem for Præsten.

Hun var vakker, Jenten, rigtig vakker endog.

«Aa ja, hu lyg se kje Far te, *hu!*» sagde Folk.

Og det var nok ikke bare af Ansigt, hun slægted Far sin paa. Hun havde hele Opvæksten fremover vært en vilter, ustyrlig Jentunge, som altid var rede til Skøi og Leven; men til at arbeide havde hun hverken havt Lyst eller Stadighed, og det samme var Tilfældet nu, hun var blet voksen.

Især var Moderens Livskald Gjenstand for Olines Modvilje og Foragt, – saa der var kun smaa Udsigter til, at Embedet skulde forblive i Familien.

Birte, Stakkar, havde mangan en tung Stund og talte mangt et Formaningens Ord for den Sagens Skyld.

«Da Mor mi» – pleied hun at sige – «laa paa sit siste, saa tok hu mei i Hanna, og saa sa hu: «Birte,» sa hu, «hus *paa*, at om alt anna her i Væla svigter og sviker dei, saa gløm inte Vorherre, aa slipp inte Kjævle dit, for da berger du Live,» sa hu.

Men Oline *var og blev* den samme, tiltrods for baade Formaninger og Taarer.

– Saa en Dag kom hun og sagde, at nu vilde hun ned til Brofos og faa sig Tjeneste.

– Der er en hel liden Landsby der omkring Værket. –

Bagste-Birte blev saa tung om Hjertet og dertil saa ræd, som hun før neppe havde kjendt sig. Hun prøved med alle de Modlæg, hun bare var istand til at hitte paa. – Men til ingen Nytte; Oline *vilde og maatte* afsted, der var ikke Raad for andet.

Ja, saa gik Birte omkring i Gaardene og tog op paa Borg. Og Oline var i flunkendes ny Klær fra Top til Taa, da hun en Høstmorgen slog Følge med Fonnedals-Elven nedover mod Brofos.

– Men Bagste-Birte gik sin gamle Gang fra Bagstefjæl til Bagstefjæl deroppe i Fonnedal; og hun tænkte paa Oline, og kun paa Oline.

Den randt hende saa levende i Hu, den Tid, da hun havde Jentungen paa Ryggen og Kjævle under Armen. Nu var Jentungen væk, langt, langt væk, Vorherre maatte vide *hvor og hos hvem*; Birte havde bare Kjævle igjen.

Og som hun sad ved Bagstefjælen, og Kjævle rulled og rulled, og Leiv efter Leiv tynded og bredte sig jævn og rund under hendes øvede Hænder, der gik frem og tilbage mekanisk som to Maskinarme, var det atter Oline og kun Oline, hendes Tanker dreied sig om, og Træk efter Træk af deres svundne Samliv steg frem for hendes Erindring; ofte græd hun, men stundom maatte hun ogsaa drage paa Smilebaandet ved et eller andet Minde.

Det var rent mærkværdigt, for Ord det Barnet kunde komme med. Saaledes var det engang, da hun endnu bare var Smaajente, at hun sagde:

«Du Mor, – maa Kvinnfolka gifte sei for aa bli Kjærringer?»

Jo, det var nok *saa*.

«Har *du* ossaa vært gift, da, Mor?»

Nei, gubetre, – Birte havde nok ikke det.

«Ja, men hossen kan dom kalle dei for *Bagstekjærring, da – da?*»

– – Aa ja, hun havde godt for sig, og pen var hun, og snil var hun ogsaa i Grunden, flygtig og vidtløftig af sig rigtignok; men – Herregud – hun var jo bare Ungdommen endnu, og det vilde nok rette sig med Aarene. – «Je trur naa lel, atte hu *bli* te noe, hu Oline,» var gjerne Omkvædet, naar hun talte om Datteren.

– Saa kom Jens Sundre, Kræmmeren, hjem fra en Tur til Brofos. Han havde mange Hilsener og tre Kringler med fra Oline til Mor hendes; hun tjente hos en Landhandler, spiste Bykage og andre gode Sager til hver evige Dag, og havde ikke stort andet at bestille end gaa i Stasklær og dalle med to Tvillingunger.

Den, som blev glad, var Birte. Og med første Leilighed sendte hun nedover en Tine, som foruden et Forklæde og et Par Sko ogsaa indeholdt seks Lefseklinger, saa fine som Birte havde kunnet bage og skjære dem.

Endnu nogle Hilsener fik Birte fra Datter sin paa Brofos. – Men saa kom Jens Sundre efter en ny Tur tilbage med den Besked, at Oline ikke mer tjente hos Landhandleren, – for hun var reist til Langestrand; mere vidste han ikke.

Der sêg som et helt Berg indover Bagste-Birtes Bryst; hun havde begyndt at forsone sig med Brofos, – det var jo dog ikke længer borte, end at hun kunde baade *sende* og *faa* Hilsen, ret som det var. – Men *Langestrand!* – – – Herregud, at Jentungen kunde falde paa at reise saa rent urimeligt langt væk!

Hun tænkte og tænkte om Dagen, naar hun sad ved Bagstefjælen, og hun tænkte *over* og *over* igjen, naar hun laa om Natten og ikke fik sove.

Endelig var den store Beslutning fattet: hun vilde *selv* afsted og finde Datteren.

En Uges Tid efter var hun færdig med sine – baade mange og omhyggelige – Forberedelser til Færden.

Saa var hun endelig paa Farten nedover langs Fønneals-Elven. Kjævla bar hun i en Dug under Armen, – hun vidste ikke selv ret *hvorfor*, men hun kjendte sig ligesom tryggere, naar hun havde *det* med.

I Førstningen gik det glat nok – Tanken paa Oline satte Fart i hendes Fødder.

Men som en efter en af de kjendte Aaser og Koller sank og gjemte sig i den nordlige Horisont, blev hendes Aandedræt tyngre og tyngre, og hvert Skridt faldt hende saa besværligt, som havde hun Blysaaler under Skoene.

Endelig var hendes hjemlige Synskreds ganske forsvundet.

Og da kunde hun ikke mer, – hun satte sig paa Veikanten og græd og græd, saa uendeligt ensom og hjælpeløs.

Og saa – ja, saa tog hun paa at pusle sig nordover, den samme Vei, som hun var kommet.

Dermed var Bagste-Birtes store Reise gjort; – for allerede Dagen efter sad hun atter ved en Bagstefjæl i sin Hjemgrænd.

– Dage, Uger og Maaneder gik, og fra Oline hørte hun intet.

Endelig skulde Jens Sundre igjen gjøre en Tur nedover, – kanske helt til Langestrand, mente han.

Og Birte bagte i to Dage for ham – mod Tilsagn om, at hvis han kom til Langestrand, saa maatte han spørge Oline op og faa Rede paa, hvordan hun havde det.

Efter en lang, lang Uge kom han tilbage.

I Langestrand havde han vært, – havde dog ikke truffet Oline; men han fik rygtevis spurgt, at hun skulde være reist med et af Kystdampskibene ind til Kristiania.

Til Kristiania! – – det rent svimled for Bagste-Birte.

– Saa var det Langestrands-Marked frem i Marts. Birtes Søkendebarn, Anders Kroken, skulde da til Markeds med en Tønde Rakørret; og Birte tog det Løfte af ham, at han skulde faa sikker Besked om Oline.

Atter var det en lang, lang Uge at vente, og saa endnu tre Dage til. – Jo, endelig en Aften kom han.

Og næste Morgen, da Bagste-Birte tren ind i Stuen hos Narve og Inger Opheim, for hvem hun skulde bage til den ældste Datters Bryllup, var hun straalende og stolt som en Dronning. Hun gav sig neppe Tid til at lukke Døren efter sig, før hun maatte frem med, at nu havde hun hørt noget sikkert fra Oline. Anders Kroken som igaarkvæld kom hjem fra Langestrand, havde faat opspurgt, at Oline – ganske rigtigt – var reist ind til Kristiania. Saa var der en Kjøbmand, som gav ham det Raad, at han fik høre sig nærmere for paa Langestrands Politikammer; og der havde de – efter nogen Akkedas – bedt ham se indom igjen om etpar Dage. – Jo, da han saa kom, saa sagde de, at de havde faat Brev fra

Kristiania; og i det Brevet stod der – blandt endel andet, som Anders Kroken ikke skjøjnte –, at «hu Oline havde fast Plass hos en Prost,» stod der, – *saa* meget havde han da begrebet af det hele.

«Saa hu *ble* naa te noe *lel*, hu Oline, – som je alti har trudd!» – sagde Birte, med Glædestaarer i Øinene.

– Men at «Prostens» fulde Navn var Prostitutionen, – det vidste ikke Bagste-Birte.

Og hun fik heller ikke vide det, selv ikke efterat ud paa Vaaren den fulde Sandhed rygtedes hjem til Fonnedal. – Var det af Hensynsfuldhed, at Folk lod Rygtet gaa Moderens Øren forbi? *Saa* barmhjertig pleier dog ikke en hel Bygd at være, især hvor det er en gammel Fattigstakkar, det gjælder. Aa nei; – Sagen var den, at endnu inden Vintren var omme laa hun gjemt inde paa Fonnedals Kirkegaard.

– – – Men hvordan det gik til, at Oline Larsen efter omkring to Aars Forløb kom bort fra sin faste Plads hos hin «Prost» i Kristiania, det er en lidt vidtløftig Historie, som vi her ikke nærmere skal opholde os ved.

Nok er det, at hun omsider atter var havnet i Langestrand – som «Jomfru» i Bertel Tallebergs Restauration.

Der var nu forresten dem, som vilde vide, at Restauratør Talleberg – i al Stilhed rigtignok – var en langestrandsk Embedsbroder af Anders Krokens Kristiania-«Prost»; – saa de mente, at Jomfru Larsen nok alligevel ikke kom saa ganske paa ukjendt Forum i sin ny Kondition.

– – – Men Bagste-Birte hvilte trygt og roligt inde paa Kirkegaarden deroppe i Fonnedal.

VI.

Det var den 23de Mai.

De vaargrønne Spirer havde endelig rukkert at give Markerne sin friske Farve.

Oppe i Aasbrynet sad Gjøken og gol, mens Trærnes endnu ikke fuldt udsprungne Løv syntes som Millioner af smaa, lyttende Øren.

Og fra Langestrands Kirketaarn kom Klokketonerne i regelmæssige,

malmrene Bølger og fylgte Luften med Høitidsstemning.

Det var jo ogsaa Pinseaften.

Brugene havde vært i Drift en halvanden Uges Tid. Idag var de stanset Klokken tre. – Og for første Gang det Aar gik Arbeiderne hjem med en hel Uges Løn i Lommen.

I Hus og Hytte gjordes Forberedelser til Høitiden. – Oppe i Kaalrabien ogsaa. – Ole Augustinussen sad under det skraa Vindu i Midtrummet, der var Familiens Dagligstue og Spisestue og Faderens og Hans Teodors Soveværelse.

Den gamle var just ifærd med at barbære sig. En blankslidt Buksesæle af Skind var med sin ene Ende fæstet ved en Syl til Vinduskarmen, Sælens anden Ende holdtes fast af Ole Augustinussens Tænder; og henad den strammede Flade drog den svære, barkede Næve – hans eneste – en gammel Barberkniv frem og tilbage – forsigtigt, langsomt. Paa en Stol, som endnu bar Mærker af, at den engang havde vært rødmalt, stod en Blikkop med varmt Vand ved Siden af et rødgult Saapestykke, og mod Vindusposten var et Speil med spættet Glas stillet op. – Der var da ogsaa blet Raad til et skikkeligt Stykke Saape idag, saa han paa folkevis kunde faa Skjægget af; for med Saksen blev det jo aldrig saadan tilgagns snaut, og der var noget saa kjedeligt stikkende ved de Stubberne.

Ude i Kjøkkenet holdt Jensine paa med at vaske og klæde sine to Gutter til Høitidskvælden; det var Ole og Olaves – fem og tre Aar. Ole var allerede næsten færdig, vasket og kjæmmet, og stod nu i ren Skjorte, nylappet Bukse, rødruddet, messingknappet Vest, Sløifelue paa Hodet og Sko paa den ene Fod – bare stundende efter, at Far skulde komme hjem fra Skomageren med den anden Sko, hvorpaa en Grime var løsnet.

Men Olaves skreg: «Vil inte ha Vann paa Halsen! – hu hu hu! – denner ne paa Dyggen ossaa!»

«Naa naa, bare vær snil Gut, du Olaves, og inte skrik. For naa kommer snart Papa hjem med noe godt tell dei; og saa skal du endda faa det pene Tørklæ dit om Halsen!»

– Indenfra Stuen lød det alt i et: «skrr-rrap-skrap»; – det var i Bedstefaderens rødgraa Skjægbuster, det skreg.

Der fór Ole hinkende over Gulvet, paa en Sko og en Strømpelæst.

«Vil du la være aa søle tell Strømpen din, du!»

Ole smuttede ind til Bestefaderen, men kom styrtende ud igjen: «Mor, Mor – Bedstefar, blør! – Bedstefar blør!»

«Jøsses!» – Jensine sprang til.

«Aa nei, det er inte farli. Jei rispa mei bare litegranne paa Kjakan og Haka med dennane Fillekniven.»

Saa kom Kristoffer, og Ole fik sin Sko, og han og Olaves hver sin Toøreskage. – Om lidt kom ogsaa Hans Teodor. Han bar nogen Pakker under Armen. Ole og Olaves vilde endelig se, hvad Onkel havde i de Pakkerne; – nei, de maatte ikke røre! Og Hans Teodor gik først ind i Siderummet, hvor Stine sad og byssede sit Barn, og siden ud i Kjøkkenet til Svigerinden. Nu blev det *hendes* Tur at tage sig en Trip ud i Byen. Da hun vendte tilbage og satte *det*, hun havde *med*, fra sig paa Kjøkkenbænken, var Gutungerne straks om hende.

«Hva har du der i Koppen, Mor?»

«Det er Fløte, Barnet mit.»

Ole vilde opi med en Finger.

«Nei, vil du la være! – vi skal jo ha det tell Kaffen imorra.»

«Og *det* skal rigtignok smake godt, engang igjen!» sagde hendes Mand, som kom forat hente sig Vaskevand.

– Omsider havde alle i Huset stelt og pudset sig. – Og nu holdt Mor paa at rumstere med Madkogning ude i Kjøkkenet; men Gutterne havde hun jaget ind. Olaves sparked i Døren og skreg. Saa tog Far Riset ned. Olaves krøb ind under Bordet og forsøgte at fordrive Tiden med at furte; men det holdt han ikke ud, han maatte snart frem igjen, og begge de smaa stilled sig op paa Vagt ved Kjøkkendøren.

Hvad *kunde* det vel være, Mor havde i Gryden? For hver Gang, der blev gløttet paa Døren, strømmed der imod dem en Duft af Mad, som – – ja, noget rigtigt rart maatte det være!

Endelig kom hun da ind, bredte en Serviet over Bordet, lagde Skeer frem og slog af et Blikspand Mælk i nogle Kopper.

Og der – jo, et Fad med deilig, ganske hvid Grød, og i Midten var der endda til et gult Smørøie.

«Nei, du Mor, du Mor – tænk, Risengrød!» sagde Kristoffer. – «Men strak

Pengene *tell*, da?»

«Ja, det er naa han Hans Teodor, vi kan takke for *det*, ser du.»

«Jo, jei syntes, vi fik flotte vors lidt ikvæll, siden det er Pinseaften,» mente Hans Teodor.

«Saa faar Dere værsgo sætte Dere, da.»

Aa jo, der var Pinsestemning der ved Bordet!

Smaagutterne vilde straks hugge ind.

«Nei, Barn, – Borbøna først!» sagde Bedstefaderen. «Du har vel inte glempt den, Ole?»

Og Ole og de voksne folded Hænderne, og selv Olaves sad andægtigt stille paa Moderens Fang.

«Jøssu Nam, gaa vi tilbors,
spise og drikke paa dit Or,
Gud til Ære og os til Gavn,
saa faa vi Mad – – Jøssu Nam!»

Og saa fik de Mad; og den Maden smagte!

«Jei mener, her er strødd Sukker paa, ossaa, jei!» sagde den gamle.

«Ja, bare en liten Klype; – men det smaker naa mye grommere, naar der er aldri saa lite Sukker paa,» svarte den unge Husmoder. «Jei hadde havt Løst paa litegranne Kannel, ossaa,» lagde hun til; «men *saa* langt strak det inte.»

– Der stod Hans Teodor op fra Bordet, gik ud i Sideværelset og kom tilbage med – – – jo saa sandelig var det ikke en Halvflaske og det riflede Drammeglasset indefra Hængeskabet!

«Jei tænkte – Far –, du kunde ha godt a en liten Dram tell Maten, ikvæll – og vi andre ossaa.»

– Jo, der var Høitid i Kaalrabien ikvæld.

Der var Høitid, – og det tiltrods for, at Bertel Talleberg havde sagt, de allesammen skulde paa Døren, hvis han ikke fik sine Penge til første Søndag efter Pinse – sidste Frist.

Men det var ikke denne Pinseaftens mindst glædelige Overraskelse, at Oscar Andrésen, som kjendte Forholdet, idag havde kaldt Hans Teodor ind paa sit

Kontor og sagt, at han nok skulde snakke med Talleberg og faa ham til at give Taal. Og de kunde saa omtrent være sikker paa, at det vilde ordne sig; – «for naar *jei* snakker med ham – *jei sjøl* – saa – –»

Det var rigtignok ikke ligt Oscar Andrésen, dette, – men det var nu slig, han sagde, alligevel, og han var kjendt forat holde Ord.

– «Uf, det stikker og river saa i venstre Hanna mi igjen ikkvæll,» sagde gamle Ole Augustinussen. – «Aa, ja – Herregud! – – *han* vet, hossen Pinse *du* holler, der du ligger, Stakkar! – Men inte glømmer *jei dei*, og inte heller kan *du* glømme *mei*, ser det ut tell.»

«Aa – Far –, tænk naa inte paa *det!* – Vi tar vors en liten Dram *tell*, – og saa en Pipe etter Maten.»

– Der var taget af Bordet; enhver var god og mæt, og de tre Mænd sad noksaa hyggeligt med hver sin Snaddepibe og smaaprated, mens Gutterne sprang legende omkring paa Gulvet, og Jensine rasled med Opvasken ude i Kjøkkenet.

Alene Stine sad stille og bleg paa en Krak borte ved Ovn.

Da reiste den gamle sig, gik hen og strøg hende over Haaret.

«Aa, ja, stakkars Stine! – men det tør nok bli bra igjen for *dei* ossaa, skal du se. – Aa ja, Herregud! – det er saa mye, man faar friste her i Verden.»

VII.

«Saa gid da ossaa Fan han innerli – –!»

Oscar Andrésen hév henad Gulvet et Telegram, som Kontoristen just havde overrakt sin Principal, da denne tredje Pinsedags Formiddag kom paa Kontoret.

Jo, dette saa nydeligt ud!

Han havde haabet saa sikkert – og ventet og ventet fra Uge til Uge, at Lastepriiserne skulde stige. Og saa kommer nu dette Telegram og melder fra England, at de tværtimod er faldt end yderligere.

Og han, som havde alle sine Tomter staaende fulde!

Nei, han havde vovet formeget, *alt-for meget*, – javist havde han! – Men naar en Forretningsmand intet skulde vove, saa – – –.

Hm! – jaja, har man sagt *a*, saa faar man vel ligesaagodt ogsaa sige *b*. Der

var jo kommet ham noget af hvert i Tanker nu paa det sidste da det for Alvor begyndte at trække op til Uveir. Men – – – ja, det fik neigu ikke hjælpe! – *han* vilde ikke lade sig lede med Muleband til Slagterbænken Skridt for Skridt som et andet Naut! – Da heller alt paa êt Kort! – – Og man maatte vel altid kunne indrette sig slig, at – –

Det dirred i den svære, rødbrune Knebelsbart, over hvilken den spidse Næse stak ned og hans bratte Pande under den stride, mørkebrune Haarlugg laa i et eneste Uveir, mens han med Tommelfingrene i Vestelommerne gik frem og tilbage over Gulvet og lod de øvrige Fingre slaa Tappenstreg paa den velnærede Maves Runding.

«Knudsen!»

Kontoristen – en yngre, spædbygget Mand med lyst Haar, skjægløst Ansigt og Brillen for de smaa, snare Øine – kom frem i Døraabningen mellem det ydre og det indre Kontor.

«Det er jo idag, vi har Borkeruds Akcept paa os?»

«Ja, det er idag.»

«Rigtig ja, – – Di, Knudsen – hossen – – jo, de er jo i Orden, Assurancerne vore?»

«Ja da; jei fornyed jo den norske paa Pinseaften – værsgo, her er Kvitteringen. Og Kvitteringstelegrammet for den engelske, som Di tog for fjorten Dage siden, har Di jo sell i Forvaring. – Saa for den Sags Skyll kan det gjerne brænne hva Ti som helst.»

«Brænne? – – Hva Fan? Di tror da vel inte, at *jei* – –?»

«Gubbevaremeivel! – men jei mente naa saan ved et Ulykkestilfælle; – – man kan jo aldri være sikker, – og det er jo ossaa derfor, man assurerer.»

«Naturlivis er det saa ja! – naturlivis! – det er jo enhver Forretningsmands Pligt, *det*. – Aa, Di, gaa bort paa Bruket og be han Hans Teodor komme op tell mei, saa jei faar gi ham Besked om det nye Stavmaalet. Og saa kan Di jo gjøre Turen nedom Banken og greie Akcepten med det samme; her har Di Pengene.»

Kontoristen fjerned sig, og Oscar Andrésen drev urolig om i de to Værelser. – «*Brænne?*» – han skulde da vel aldrig alligevel – – –? for der sad i Grunden Fan til Næsetryne paa den Knudsen. – – Aa vis vas! – –

Det banked sagte paa Døren. «Værsgo!» – Og ind kom Hans Teodor.

«Goddag, Hans Teoder! – Ja, ser du, – jei traf Bertel Talleberg igaar, og han sa, at naar *jei* ønsked det, saa var han inte uvilli tell aa gi Henstand igjen. – – – Saa var det ossaa noe annet, jei gjerne vilde snakke med dei om. – Ser du, jei har jo lært dei aa kjenne som en framifraa flink og paaliteli Gut, – og derfor saa – – – Men kom heller inn paa mit eget Rum vi prater lissom tryggere der.»

De gik derind, og Døren imellem blev lukket.

«Sæt dei – i Sofaen.»

«Aa nei, da!»

«Sæt dei du! – sæt dei bare!»

Selv satte Oscar Andrésen sig i sin moderne Kontorstol, paa hvis Skruestativ han kunde dreie sig fra og til efter Ønske.

«Ja – ser du – det er lidt vanskeli aa faa gjort dei det begripeli – – men du er naa saa fornufti en Gut. – – Si mei – du er jo kjendt ut og inn nere i Maskinhuset?»

«Ja – a – – det er jei jo.»

«Du vêt, hvor Oljerummet er?»

«Ja, det vet jei.»

«Hør naa: dersom atte naa – jei sætter, Nat tell førstkommende Sønddag, hvis Være holler sei tørt – sæt naa altsaa, at der var noen, som gik inn gjennom den vesle Bakdøren tell Oljerummet og la et Fange Høvlspoon mellem Oljeholderne – fugted det litegranne med Parafin og inte skrued Kranen tæt tell igjen – – og han saa strøk a for Eksempel en Voksfyrstikke og kasted borti, i det samme han smatt ut igjen – –?»

«Men Jøssu Nam, – saa vilde jo Bruket brænne!»

«Ja – saa vilde Bruket *brænne*, – akkurat ja!»

«Men – – – je – je – jei forstaar inte!»

«Aa jogu gjør du vel *det*? – du er inte *saa* dum, *du*!»

Hans Teodor var ligbleg. «Nei – nei – – jei begriper inte!»

«Aa – for Fan! – er naa *det* saa svært aa begripe? – Naa ja, la mei tale rent ut, da. Saken er jo den, at jei inte har noe imot at Bruket brænner, – *aldeles inte*, skjønner du. Og saa hadde jei tænkt mei, at *du* skulde være den, som gik inn den

vesle Bakdøren, – – og her er Nøkkelen, og her er Voksstikker! – Forstaar du mei *naa*? – Og neigu om du skulde gjøre det for intenoe, det kan du lite paa!»

Hans Teodor blev blodrød i Ansigtet. Jo, nu endelig begreb han!

«Nei, nei! – jei tør inte! – jei *kan* inte!» sagde han hæst.

«Ja ja» – Oscar Andrésens Stemme slog over i kold, haard Ro – «som du vil. – Men saa blir det nok tell *det*, at dere faar flytte, allievel. – Og inte noe Vrøvl, forstaar du!» – lagde han til med skarp Betoning – «inte tell en eneste Kjæft om, hva jei her har sagt; – det vilde heller inte nytte dei det Gran, bare føre dei sjøl i Ulykke.» – Atter skifted hans Stemme Tonefarve, henimod det velvilligt overbevisende. – «Jei kan *naa* forresten slettesinte begripe, hva Skrupler du egentli gjør dei. Der vilde jo aldeles inte bli Fare for noe Menneskeliv. Og de Folkene derborte i England, som jei har den største Assurancen hos, er jo saa rike, at de inte sjøl vet, hva de skal bruke alle Pengene sine tell – Kanske jei ellers kunde bli nødt tell aa stanse hele Driften, jei, – flaue Tider, ser du. – Men brandt det, ja, da var det en annen Sak. For rimeligst er det, at hele Stasen kom tell aa stryke *med*; saa fik jei Kapitalen *løst*, ser du, – bygged naturlivis Bruket op igjen i en Ruff, og saa tok vi fat med nye Kræfter og flunkenes nye Greier, – det vilde gaa, som det var smurt altsammen. – Og Kaalrabien skulde bli sikret dere, saasart det vel var over, – – og endda faar du 3 – la mei si 4 Hundre Kroner – Hundre Specidaler! – kontant i Labben, om du vil idag, – for jei tror dei saa godt, ser du, tror dei paa dit Or, ser du. – Vilde du, saa kunde du jo siden stikke over tell Amerika – eller gjøre, hva du hadde *Løst* tell; for naar bare man har Penger, ser du – –. Og inte er det *første* Gangen, saant hænder, og inte blir det den sidste heller, – det kan du være stø paa! – Ja ja, du kan jo betænke dei tell paa Torsdag; men *da* maa jei ha Svar. – Og Tand for Tunge, forstaar du!»

– Hans Teodor vakled som drukken, da han kom ud og gik nedover mod Bruget.

– – «Men – Herre Gud! – hva feiler *dei*, da, Hans Teodor?» spurgte gamle Ole Augustinussen Dagen efter. «Lite og inte spiser du, og lite sov du inat, og naar du blunda, tok du paa jamre og bære dei som en Barselkjærring.»

«Jei er nok inte rekti frisk, – jei har saan Brand i Kroppen, – – – sa jei *Brand?*» lagde han skræmt til og fôr sammen.

«Ja, det kjenns saan akkurat – som Brand i Kroppen; det er jo *det*, de kaller

for Feber, ser du. – Jei mener, du faar gaa nedom Apoteket aa faa dei noe, jei.»

«Aa nei – saa tror jei, det er likesaa godt, jei gaar sta tar mei en orntli Dram.»

– – – Og Hans Teodor tog sig *mange* Drammer i de nærmest følgende Dage.

VIII.

«Brand! – Brand! – Humlevik Bruk bræner!»

Det var mellem Klokken 11 og 12 Nat til Trefoldigheds Søndag, at dette Raab lød, først fra en enkelt Mands Mund, men gjentoges af stedse flere og flere Stemmer nedover Langestrand. – Og den gamle, hæse Brandkanon oppe paa Tertehaugen vaagned og skreg: «bum! – bum!» saa høit den kunde, og fra Byens Kirketaarn faldt Klokken ind med sin Malmrøst: «ding–dang! – dingen–dangen!»

– – – «Brand! – Brand! – Humlevik Bruk bræner!»

Og Humlevik Brug brandt. Fra Maskinhuset steg der op en blaagraa Røgsøile, som hurtigt blev tykkere og mørkere, og snart stak Ilden en efter en af sine spillende, kløftede Tunger ud under Tagskjægget; den fik kun altfor god Næring af de rigelige Oljeholdninger.

Og da Byens faste Brandmandskab kom sættende *til* med Dampsprøiten, havde Ilden allerede sprunget over og faat fast Tag i Saghuset og Høvleriet ogsaa.

Det mægtige Baal kasted sit bølgende Lysskjær nedover Byens Huse og opover de grønne Bakker og spilled paa Elvens Overflade i blinkende, skiftende Farver mellem Guld og Sølv. Det knitred og braged, der regned med Gnister, Luerne slog som brandgule, splittede Flag frem og tilbage for Vinden og vifted en kvælende Varme i Ansigterne paa den Menneskemængde, som havde samlet sig omkring.

Vandet fra Slangerne fræste, og Brandmandskabets korte Raab skar stærkt og bestemt gennem det forvirrede Lydmylder, som summed fra det tilskuende Publikum, der i Løbet af en halv Times Tid kom til at repræsentere snart sagt alle Aldre og alle Samfundsklasser i Langestrand. – Endog selve Borgermesteren mødte op, stolpred omkring paa sine korte Ben, kommanderte, gav Raad og skjældte, – indtil den robuste Brandmester tabte Taalmodigheden og raabte:

«Ja, Hr. Borgermester! en annen Gang, naar vi har bedre Tid, – saa skal Di ha Tak!»

Det var, trods de dygtige Brandfolks dristige Anstrængelser, ikke engang muligt at faa Ilden dæmpet endsige slukket; Træværket var knusktørt og brandt med Lethed, tiltrods for Sprøiternes Vandstraaler. – Men Oscar Andrésen sprang rundt og skreg: «Sprøit! – sprøit! – sluk! – redd saa mye som muli!»

Ogsaa Byens private Brandkorps var omsider rykket op med sine Haandsprøiter; – der var 5: «Basta» og «Syndfloden» og «Sarpen» og «Elefanten» og «Hvalfisken». De dreves paa den Maade, at seks, syv Mand løfted og sænked – i Takt og under Opsang – hver sin Ende af en Vippestang.

Chefen for «Syndfloden» var Restauratør Bertel Talleberg.

Det faste Brandmandskab arbeided i ordknap Iver. Men fra Haandsprøiternes Betjening lød der et øredøvende Skrig og Skraal; Mandskabet skifted alt i et, for Tilskuerskaren yded en rigelig Reserve, – især da det blev bekjendt, at Oscar Andrésen lod hente fra det nærliggende Bryggeri Hundreder og atter Hundreder af Ølflasker til Forfriskning under Afløsningen.

Anledningen blev ogsaa flittigt benyttet; der tog paa at flomme af Eder og Latter og Hyl og Raaheder, og der var dem, som var saa fulde, at de bare slingred med som Paahæng, hvergang Sprøitestangen gik op og ned.

Hans Teodor deltog i Slukningsforsøgene med en rent dumdristig Ihærdighed, og flere Gange havde man med Magt maattet drage ham tilbage fra de mest udsatte Punkter.

– Uheldigvis blaaste der en strid Østenvind, og den tiltog stadigt i Styrke. Selve Bruget var redningsløst fortabt. Men nu gjaldt det, at ikke ogsaa Stablerne antændtes, og størst var jo Faren for dem, som laa i Flugt med Luftdraget; mod disse blev derfor en Flerhed af Sprøiterne rettet, og endda antændtes de atter og atter.

Men pludselig sprang Vinden over i Nord, nogle voldsomme Kast hvirvled en hel Kave af Gnister og endel brændende Bordstumper med sig ind mellem de tørre Stabelrækker, – og saa begyndte det at brænde i en Stavstabel nede paa Elvebredden.

«Se der! – ned med Sprøiten og sprøit!» skreg Bertel Talleberg til sin Næstkommanderende, Skomager Paulsen.

«Neigu om jei gjør!»

«Er du rædd naa, Skopluggen?»

«Dra Di tell Helvete og sprøit sjøl!» svarte Skomager Paulsen.

«Ja, her er Guttene, som inte er bange, her!» skreg Talleberg. «Kom naa, Gutter! Et Glas Toddy imorra tell hver, som føller!»

Talleberg var tydeligvis temmelig anløbet. Han fik med sig et halvt Snes Mand og drog afsted nedover med «Syndfloden».

Men de er næppe kommet igang med Sprøitningen, før der lyder et hundrestemmigt Skrækkens Skrig fra Mængden. – Da de skal se sig om, staar Stabel ved Stabel bag dem i lys Lue, og Flammerne slaar sammen om den Vei, de var kommet.

De lod «Syndfloden» skjøtte sig selv og søgte ilsomt ned til Elven – den eneste Udgang, som Ilden ikke endnu havde lukket. Ved Bredden laa en Lastepram fastlænket, ud paa *den* sprang de, men det var dem ikke muligt at faa den løs; thi der var Laas for Lænken.

Talleberg raste og bandte – raabte Fanden ved Navn i de forskjelligste Forbindelser.

«Ja, naa gjæller det pinadø, at gammelt Venskab *holler*, Talleberg!» sagde en ung Sjømand. «Trøierne a, – og i Vanne, Gutter, vi faar se aa svømme *over!*» lagde han til.

«Men *jei* kan inte svømme, *jei!*» sagde Talleberg.

«Ja, det blir værst for Dere sjøl!»

«Hvem af dere vil ta mei paa Ryggen og svømme over med mei? – jeg gir tyve Kroner – – femti – – – hundre, da!»

«Aa nei, her har enhver jagu nok med aa berge sei sjøl!»

«Tusen Kroner! – – se her, hele Pengeboka mi, da! med over halvannet Tusen Kroner i! – – – Fan ita, der fôr de jagu!» skreg han, da de andre hopped ud i den dybe Strøm. – – «Send en Baat, da! – send en Baat!»

«Hop uti og la det staa *tell!*» raabte én op.

«Jei tør inte! – jeg har saan Skræk for Vanne! – Send en Baat! send i Jessu Nam en Baat!»

Han stod alene igjen oppe paa Prammen. Thi to andre, som heller ikke kunde

svømme, nemlig Hans Teodor og Sagstyrer Vik, havde vovet Forsøget at springe op mellem de flammende Stabler. Vik rak ikke frem – hans forkullede Legeme fandtes næste Dag paa Brandtomten. Hans Teodor kom derimod igjennem, men rigtignok brændende som en Fakkel. Dampsprøitens Straale rettedes mod ham, og Ilden i hans Haar og Klær blev hurtigt slukket. Han sank sammen og laa hjælpeløst overende paa Marken, bare klynked og jamred sig. Saa bar de ham ind i et Skur nær ved.

«Vann! – – aa – Vann!»

Man kom med Vand i en Ølflaske, letted Hodet hans op og heldte i ham etpar Mundfuld. Saa begyndte man at løse paa Klærne.

«Nei! – aa nei! – ligge stille! – – Aa Far, Far!»

Svogeren var allerede underveis med Sorgens Ilbud til gamle Ole Augustinussen.

– – – Brug og Tomter laa i et eneste Flammehav. – Og Restauratør Tallebergs Skjæbne var imidlertid fuldbyrdet nede paa Prammen. Man havde tydeligt kunnet se ham fra den anden Elvebred, hvor man holdt paa at sætte en Baad ud. Fra de nærmeste Stabler slikked Flammerne henover ham, der han laa paaknæ med Armene strakt opad. Hans Klær fænged, hans Skjæg og Haar brandt. Og endnu da Luen stod ham over Hodet som en rødgul, svaiende Toplue, kunde man høre hans fortvivlede Raab og Skrig – til Himlen om Hjælp og Naade. – Saa taug han og faldt fremover.

Og som saa Baaden kom, og Heden og Luerne endelig tillod den at lægge op ved Prammen, var det bare et forbrændt Lig, man fandt at løfte ind over Æsingen.

– Da Morgensolen randt, var Brandscenen over. Den store, rygende Brandtomt laa der sort og uhyggelig i det tindrende Solllys. Kun hist og her bortover blafred en Lue med et matgult Skjær, stêg og sank. En nøgen, sodet Skorsten raged ensom iveiret paa Fyrhusets Tomt.

– Men Borgermesteren sagde, idet han tørred Sveden af sin skaldede Pande:

«Nei, nu er det nok bedst at komme sig hjem igjen; for nu er vi da guskelov endelig Herre over Ilden!»

Ole Augustinussen var ilet *til* med et Sengetæppe og en Hodepude, mens Svigersønnen skulde paa Apoteket efter Olje og saa indom til Brugets Læge –, som forresten just traf til at være paa Sygebesøg oppe i Dalen.

«Hans Teodor, Hans Teodor! – aa Herregud aa Herregud! – naa er det nok altfor ille med dei, Gutten min!» sagde Ole Augustinussen, idet han bøied sig over Sønnen og sank iknæ ved hans Side.

Der var en stram Lugt af svedne Klær, svedent Haar og svedent Kjød.

Hans Teodor snudde paa sig. – «Aa Far – Far!»

Han var skrækkeligt tilredt. Hodet, hvorover det rødblonde Haar tidligere havde krøllet sig, var en brunsort Brandskorpe. Ansigt og Hals, som var ophovnet til det uformelige, fremviste overalt posede, blasblege Brandblærer eller rødbrune, vasne Kjødflekke, og Øinene var næppe synlige under de tykke, skoldede Øienlaag med de svedne Øienbryn ovenover.

Han blev forsigtigt lagt over paa Tæppet og fik Pudene under Hodet; det gik jo alligevel for sig under ynkelig Jamren. – Saa vilde hans Far til at løse paa Resterne af Trøien.

«Nei! – nei!» stønned Hans Teodor og mødte *ifra* med de svulne, brandsaare Hænder.

«Ja, men vi *maa* det, Gutten min!»

«Ja – *du* – Far – – men ikke – de andre!»

De to lodes alene inde. – Den forbrændte Trøie blev let nok fjernet, det morkne Tøi kunde plukkes af med Fingrene. Saa kom Turen til Vesten; den havde jo holdt sig bedre, skjønt ogsaa den paa enkelte Steder var gjenembrændt.

– Men hvad var det, som stak op af Lommen paa Vestens Indside? – en Konvolut med Papirer i? – Lad se – – jo, det var Papirer, brændte kullede i den øverste Kant. – Nei – men det var – – – det var jo Pengesedler! – mange, mange Pengesedler!

«Du gode Gud, Hans Teodor! hvor kommer alle de Pengene fra?»

«Han – ga – mei dem.»

«Hvem? – hvem?»

«Han – – Oscar Andrésen.»

«Han *ga* dei dem?»

«Ja – – han var saa stri – – og Huse vores – – og saa – – – satte jei Ild paa –
»

Ole Augustinussen havde reist sig i sin fulde Høide; hans Ansigt var med ên Gang som størknet.

Da gjorde Hans Teodor en Kraftanstrængelse og kom op i siddende Stilling.

«Gi ham dem *igjen*, Far! – gi ham dem *igjen*!»

Han faldt med et hæst, rallende Skrig bagover og blev liggende ganske stille og taus.

Den gamle bøied sig atter over Sønnen og lagde Øret til hans Mund. – Saa stak han ham Konvoluten med Pengesedlerne tilbage i Lommen og knapped over, idet han mumled:

«Nei, ta dem med dei og gi ham dem igjen for Guds Stol paa Dommens Dag».

– Man havde budsendt en anden af Byens Læger, som nu kom til. Men han kunde kun konstatere Hans Teodors Død.

«Ja, nu er her Hest og Kjærre, Bedstefar,» sagde Svigersønnen.

Ole Augustinussen slog Tæppet om Sønnens Lig; det blev baaret ud i Kjærren.

Folk vêg sky tilside, der det sørgelige Optog skred nedover, paa Veien hjem til Kaalrabien. – Den gamles Skridt var stø og hans Ansigt uden en Trækning.

– Mandag Formiddag slog Svigersønnen, som halvveis var Snedker, en Kiste sammen; i den blev Hans Teodor lagt, saadan som han var, da de kjørte ham hjem. – Faderen vilde det slig. Og endnu samme Dag kom han ind paa Kirkegaardens Lighus.

– Men ikke en Taare saa man i Ole Augustinussens Øine. Kun var han mere indesluttet og ordknap end nogensinde, – Herregud Kaalrabien holdt endog op med at sige «Herregud».

IX.

Tirsdag.

Tallebergs Restauration holdtes lukket, og Gardiner var trukket for

Vinduerne mod Gaden.

I et Kammer indenfor Restaurationsrummene laa Bertel Tallebergs Lig paa nogle Planker, som var lagt Side om Side over to Stole. Et Lagen var hyllet om Legemet; men den venstre Haand var gledet ned, saa en Guldring kunde skimtes, strammet dybt ind i Kjødet paa den mørkerøde Langfinger. Det var Per Amundsens Forlovelsesring.

Der var en kvælende Stank. – Men det generete ikke Fluerne, som fløi ind gjennem det aabentstaaende Vindu til Gaardsrummet, summed omkring i Værelset, gjorde muntre Kast i Luften, krøb og krabbed om hinanden frem og tilbage over det hvide Lagen og besatte tæt de ubedækkede Dele af den nedgledne Haand.

Ligkisten skulde være af gildeste Sort, med baade Udskjæringer og Forsølvninger, og først idag kunde den blive færdig.

Ud paa Eftermiddagen kom den.

Og omsider var Liget lagt nedi og Laaget slaat *paa*.

Saa kjørte de Bertel Talleberg ud af Gaardsporten og ned til Kirkegaardens Lighus, hvor Hans Teodor og Sagstyrrer Vik allerede havde sit midlertidige Kwartêr.

– Men endnu en anden kjørtes paa Porten fra Tallebergs Hus den Dag; og det var Oline Larsen – efter et grovt Mundhuggeri med Bertel Tallebergs Enke.

Nu, ikke at Oline Larsen blev husvild, alligevel; dertil var hun for godt kjendt med Oluf Rundström, en svensk Tusenkunstner, som et Aars Tid havde opholdt sig i Langestrand, og som nu villig aabned hende Døren til sin Kvistbekvemmelighed paa Kammer, Alkove og Kogemaskine.

– Og Oluf Rundström havde faat sig en «Husbestyrerinna».

Saa var de atter uden Arbeide og Lønningsdag – 84 Mand, af hvilke omkring Halvdelen var Familieforsørgere.

– Tirsdag Formiddag gav Oscar Andréson sine Arbeidere Ordre til Fremmøde i Kontorbygningens Gaardsrum.

Det var en taus Flok, med triste Ansigter, han havde fremfor sig, da han steg ud paa Dørhellen.

Og i Sandhed, den nærmeste Fremtid laa alt andet end lysteligt tilrette for disse 84. De nyeste Aviser havde meldt, at Lastepriserne i Udlandet snarere sank end steg. Byens øvrige Brug havde nok – og i slige flauue Tider heller mere end nok af – Arbeidskræfter. Rygtet vilde vide, at et Nedslag i Arbeidslønningerne havde vært paatale i Brukseierforeningen.

– «Goddag!» sagde Oscar Andrésen, – «Goddag, Goddag, kjære Folk! – – Ja, det ser sort ut her, naa, baade for mei og dere. – Det var en sørgeli Tilskikkelse – altfor sørgeli. – Men naar Uløkkas er ute, saa – – – Si mei: har noen a dere Anelse om, hossen Ilden er kommet op? – har vel lagt og ulmet etsteds, fra der var Fyr paa om Dagen? – – er vel det rimeligste – vel?»

«Ja, bare den inte er paasat?» bemerked Maskinist Kristensen.

«Paasat? – – hossen? – – du nævnte ikke et Or om *det* ved Politiforklaringen igaar; – hva mener du?»

«Nei, det var først idagmaarres, jeg kom tell aa dra mei i Minne, at da jei gik forbi her Lørdags Kvæld saan ved Ellevetiden, saa syntes jei saa tydeli, jeg skinted en Mann mellem Stablerne nere unner Fyrhuset. Jei tænkte, det kunde være en Gauk med en Brænnevinsflaske eller noe saant, jei.»

«Hva *sier* du? – nei jasaa? – – Du kunde inte se, hvem det *var*?»

«Nei, jei kunde inte det.»

«Du dro inte Kjendsel paa ham?»

«Nei, jei gjore inte.»

«Inte det ringeste? – hva?»

«Nei, slettesinte. – – Jei skal naa forresten heller inte nægte for, at jei var saa temmeli paa en Kant.»

«Naa! – saa har du kanske set feil, ossaa, du! – – Man ser saa mye rart, naar man – – Men her blir naturlivis yderliere Brandforhør, og da kommer det nok op, hvis her er noe gæli – som jei jo rigtinok nødi vil tru. – – Ja, ille var det, og værste Smækken faar jei jo sjøl, naturlivis.»

– Det kvapp i ham, da gamle Herregud i Kaalrabien i det samme kom ind Porten og stilled sig bagenfor de andre.

– – «Naa ja,» blev han ved, «jeg vil haape, jei klarer mei *over* det, – og det er jo Meninga aa bygge Bruket op igjen, skjønner dere. – Men det tar Tid, *det* – saa

noe Arbeid kan her naa inte være aa tænke paa, *her*, iaar. Og saa faar dere da se dere om etter annen Beskjæftigels saalænge. – Vi faar møte Uløkkaa saa godt vi kan, alle sammen.»

«Di hadde naa vel assurert, lel?» spurgte Stavskjærer Mikkelsen.

«Assurert? – ja-a – – ja, det vil si – – jo, naturligvis hadde jei assurert, – men altfor lite, skjønner dere! – altfor lite, – – Naa vel, det er inte mere aa snakke om, *det*. – – Men jei vil naa allievel nødi, at dere skal gaa snaue fra mei og komme rent paa bare Bakken med det samme; dere skal faa utbetalt hver sine 10 Kroner. – Knudsen! – – aa nei, la mei likesaa godt *sjøl*, siden det er sidste Gangen – indtil videre, da. – Trond Flatberg: værsgo! – Olaves Pedersen – – –»

Ên efter ên kom de frem og fik sig de 10 Kroner leveret af Oscar Andrésens Haand, bukked, mumled et sagte: «tak!» traadte saa tilbage og gav Plads for andre. – Endelig var det ekspederet.

– «Naa,» sagde Oscar Andrésen, «se der er jo gamle Ole Augustinussen ossaa. – Ja, jei kan forstaa, det maatte være et forfærdeli Støt for *dei*. – Se her – 25 Kroner til en liten Hjælp – værsgo!»

Ole Augustinussen traadte med langsomme Skridt tæt hen til ham og hvisled ham mellem Tænderne ind i Ansigtet:

«*Kjæl-tring!*»

Saa snudde han sig og gik.

Oscar Andrésen blev gulbleg og fôr tilbage, saa han var lige ved at falde over Dørstokken; to Tikronesedler og en Femkroneseddel daled ned paa Hellen ved hans Fødder. Han fatted sig dog snart.

«Jei mener, at gamle Herregud i Kaalrabien inte er rekti i Hue blet!» sagde han og forsøgte med etslags Smil. – «Aa ja,» fortsatte han og slog over i et Suk, «det kunde nok *ta* paa noen og hver, *det*, som *han* har maattet gaa igjennem stakkar!»

– Men dette Optrin mellem Ole Augustinussen og Oscar Andrésen blev siden Gjenstand for megen Snak og forskjellige Udlægninger.

Torsdag var Begravelsesdagen.

Oppe i det fashionable Strøg af Langestrands Kirkegaard, mellem velstelte,

blomstersmykkede Grave, fra hvilke en varierende Mangfoldighed af Granitstøtter hæved sig med sine gyldne Bogstaver eller med sorte paa hvidt Marmor, var der en aaben Grav, sirligt omkranset med Granbar. – Den var bestemt for Bertel Talleberg.

Men paa Kirkegaardens nedre Del, hvor der kun var Tue ved Tue og et og andet hvidligt Trækors med Skrift i Sort, stod der en Dobbeltgrav aaben, med lergraa Jordklumper omkring. I den skulde Hans Teodor og Sagstyrer Vik stedes til Hvile; og de skulde faa ned i sig Liget af et fireaarsgammelt Barn, en Sypiges Datter. – Fattigfolk klarer sig altid med mindre Alburum.

– Begge Klokker i Kirketaarnet stemte i; og ud af Lighusets Dør kom seks Mand bærende med Bertel Tallebergs Kiste.

Prosessionen ordned sig og begyndte at skride frem, – forrest Kisten, helt overdækket med Blomster og Grønt, dernæst Enken med sin Datter ved den ene og Provst Carlsen ved den anden Side, saa to lange Rækker af sorte Hatte, under hvilke den hedengangnes Venner og Bekjendte – først og fremst Byens Restauratører – gjorde ham den sidste Ære.

Kisten anbragtes paa Plankelaget ved Gravranden. En trykt Sang med Kors og Sørgerand blev omdelt; det var en af Kirkebogens Ligsalmer, for Anledningen arrangeret til «før» og «efter» Jordfestelsen.

Sangkoret faldt ind. Da første Afdeling var sunget, løfted Provst Carlsen langsomt Silkehatten af sit staaende Hode, og hans hvidkravede, sortkjolede Skikkelse træn i velærværdig Fyldighed hen til Kisten, mens alle Hatte blev strøget og mange hvide Lommetørklær kom frem i Beredskab.

«Elskede Jesu Kristi Venner! – Hvo ved, hvor nær mig er min Ende? – sandelig, i en Stund som denne lyde disse Salmistens Ord med Røst som Basuners Røst ind i vores alles Hjerter – Vi staa her idag samlede om en Baare, – en Baare, som først og fremst er en Taarens, en Sorgens Baare, men dernæst ogsaa en Baare, over hvilken Uforkrænkelighedens herlige Haab breder sine lyse Vinger.

En *Taarens* Baare! – Se denne grædende Enke og dette faderløse Barn med Taare paa Kind, – hvad have vi mere Vidnesbyrd behov?

En *Sorgens* Baare! – En Mand, en Forsørger rives væk fra sine Kjære, de ømmeste Baand overskjæres, visselig, det giver Sorg, smertelig Sorg. Og Sorgen

bliver dobbelt smertelig, naar det er en Mand i sin bedste Alder, i sin fulde Kraft og Virksomhed. Men tidobbel bliver Sorgens Smerte, naar det som her sker i et Øieblik, uden Varsel og endydermere under ledsagende Omstændigheder af saa ganske særdeles rystende en Art.

Og dog, dyrebare Medforløste: med Sorgen og Klagen hold Maade! Thi ogsaa ved denne Baare har et saligt, et livsaligt Haab taget Plads.

Visselig var han, som nu hviler her, en Synder, en stor Synder for Gud; thi alle have vi syndet, og os fattes Guds Ære. Men da Nøden var størst, og Flammerne omgav ham og Vandene truede med at opsluge ham i hans pligtopfyldende Nidkjerhed for Næstens Vel og Velfærd – hvilket heller ikke skal glemmes ham, – da vendte han sig til den ene og eneste trofaste, den gamle af Dage, der selv har sagt, at for den, som banker, vil han oplade, og den, som raaber, vil han svare og ingenlunde støde ud.

Og denne Mand bankede paa den Almægtiges Dør, og han raabte den Høiestes Navn, saa ogsaa vi hørte hans Raab om at inklades. Og det er vor faste Fortrøstning, at hans Bøn og ydmyge Begjæring er hørt. – Ja, mine Venner, havde vi været lydhøre som Hyrderne paa Bethlehems Marker eller som den gamle Simeon eller som den Prophetinde Anna, Phanuels Datter af Asers Stamme, – o, da er det vort frydefulde Haab, at høit over Flammernes Bragen og Vandenes Brusen havde vi hørt Englenes Sang for en Synder, som omvendte sig, og hvis Sjæl de nu skulde bære over i Abrahams Skjød.

Og se: paa ham, som ligger her, ja, paa ham passer det Ord, som skrevet staar, at han blev rykket som en Brand ud af Ilden, rykket ud ved Guds Naades Finger og ind til den evige Glæde.»

– Provst Carlsen havde under Talen kjæmpet tappert mod den kvælende Ligstank, som strømmed ham ind i Næse og Mund og strøg med de lumre Vindbølger forbi ham henover Ligfølget. Pastoren havde smaat om sen traadt noget ifra og vendt sig, saa han halvt var kommen til at staa med Ryggen mod Kisten. Men endda hjalp det ikke. Han maatte derfor – meget mod sin Vis ved godt betalte Begravelser – bryde af med en kort Bøn, hvorpaa han, lidt hurtigere end hans Værdighed og Kjole strengt taget tillod det, kom sig et Stykke bort og pusted ud.

Kisten blev sænket i Graven, Provst Carlsen maatte atter deran for at aflevere

de tre Skuffer Jord. Og da Sangens sidste Toner døde hen, gik ên efter ên af Følget op paa Gravhaugen, bøied sig et Øieblik udover, saapas at Kransene paa Kistelaaget skimtedes; Kirkeklokkerne taug. – Og saa var Langestrand færdig med Bertel Talleberg.

– Restauratør Holte og Skomager Paulsen gik sammen ud Kirkegaardsporten.

«Kom naa,» sagde Holte, «saa gaar vi hjem tell *mei* aa tar vors et realt Glas Øl tell aa skylle Halsen med.»

«Neigu om jei har Tid, du, – jei maa hjem og sy Sko.»

«Hva er det, som staar saa paa idag, da?»

«Inte noe anna en at jei saa fort som muli vil fortjene mei tyve Kroner ekstra, for aa sætte i Banken.»

«Hoffør *det*, da?»

«Jo, og saa overdrar jei Bankboka tell Præsten Carlsen, paa den Betingelse, at han og ingen annen holler Liktaalen over mei – for alle Tilfælles Skyll, skjønner du. Jei lovte mei sjøl *det*, da jei hørte, saa nydeli som han ekspederte Bertel Talleberg inn i Gussrike. – – – Se der kommer de med Hans Teodor og Jens Vik, ossaa,» lagde han til, da han i det samme saa sig tilbage indover Kirkegaarden.

– Og fra Lighuset kom et nyt Følge.

Men ingen Klokkeklang hørtes fra Kirketaarnet.

To umalte Ligkister aabned Toget. Næst efter gik en gammel Sjømand, Sypigens Onkel, med en Barnekiste under den venstre Arm.

Ikke en eneste Silkehat fulgte; men af Kasketter og Arbeidsbluser var der flere at se. – Hele Familien fra Kaalrabien – undtagen Stine og hendes Barn – gik blandt de forreste. Ole Augustinussens Ansigt havde den samme stivnede, taareløse Ro, som da han fulgte Sønnens Lig hjem fra Brandstedet; Armstumpen bar han stukket ind under det slidte, graabrune Trøiebryst.

Fem af Sagstyrer Viks otte Børn fulgte Faderens Kiste. Moderen var hjemme – holdt Sengen.

Men Følgets Mængde var Arbeidere fra det brændte Brug – en tung Skare med træge Trin og triste Træk og ludende Skuldre.

– Omsider var Kisterne nedsænket – først Hans Teodors. Men da Viks skulde

efter, viste det sig, at Graven var for trang. Nu ja, der var ingen Tid til Forandring, Kisten blev staaende paa Kant, væltet over til høire Side. – Saa blev Barnekisten anbragt, som det bedst kunde falde sig.

Man ventede nu kun paa Præsten.

Ja, dette var en strid Dag for Provst Carlsen; for hans Kapellan var syg, og saa maatte han jo *selv* – i Embeds Medfør – . Nu havde han netop faat Tid til at stikke hjemom og styrke sig paa et Glas Vin og et Stykke Smørrebrød.

– Et Salmever; – hvorpaa Provsten fandt etpar Trøstens Ord til de gjenlevende, stêg saa op og fik Jordpaakastelsen forrettet med en vis Fart. For atter slog den ulidelige Brand-Lig-Stank imod ham, og det var, som kjendtes den endnu langt værre *her*.

– Men da gamle Herregud i Kaalrabien hørte den dumpe Lyd af Mulden paa det bare Kistelaag, da brød han ud i en Graad, som forvred hans Ansigt og gjenemrystede hans Krop som i Krampe.

Der var Taarer i de flestes Øine; der hørtes heftig Hulken og dæmpet Snøften.

Sypigen græd, som skulde hendes Bryst sprænges. – Hun foldede Hænderne og stammede gennem Graaden:

«Aa ja, Gud ske Tak, at vesle Martine er saa godt gjemt! – jei har mere enn nok med aa berge Maten i Munnen tell Veslebror. Men ham vilde jei naa gjerne faa Lov aa beholle, allikevel.»

X.

Byfogden havde afholdt Brandforhør, baade et og to. Men der var intet fremkommet – Maskinist Kristensens Vidneprov iberegnet –, som gav *gyldig* Grund for den Antagelse, at Ilden skulde være paasat.

Og dog, det var, som laa den i Luften, den Mistanke, at Brandens Opkomst ikke skyldtes Tilfældet. Og hvad mere var: den almindelige Mening hos Langestrands Arbejderbefolkning – og hos adskillige andre – blev mere og mere den, at Oscar Andrésen *selv* paa en eller anden Maade med velberaad Hu havde foranlediget Branden.

Ikke saa, at det Mand og Mand imellem blev sagt i klare, tydelige Ordslag.

Men man forstod hinanden alligevel. Og især de brødløse Arbeidere fra Humlevik Brug forstod det saa godt, – Hjernerne forstod det, og Maverne knurrede sin Tilslutning.

Og en Strøm af undertrykt Forbitrelse sived med voksende Styrke fra Bryst til Bryst.

Saa var det dog blet til *det*, at Ole Augustinussen skulde miste Kaalrabien. – Og ikke nok dermed, men der var ogsaa gjort Eksekution i hans Stakkarsdom af Løsøre og Indbo, – altsammen paa Foranledning af Tallebergs Enke, eller den Inkassator, hvem hun havde overgivet Fordringen til Inddrivelse. Om det saa var den gamle Barberkniv, det riflede Drammeglas og det spættede Speil, saa var det blet optegnet af Rettens Folk – Rub og Stub.

Men Inkassatoren – som i Langestrand var bedst kjendt under Navnet «Fan med Fedt paa» – bandte af Hjertens Grund «denne Helvetes Tredivedalersloven», i Kraft af hvilken Herregud i Kaalrabien kunde redde unna af Boet til et Beløb af hele 120 Kroner, – saa der af Løsøret blev lidet eller intet at sætte under Hammeren.

Auktionen afholdtes paa Stedet, og Inkassatoren fik sig Kaalrabien tilslaat.

Det gav et Sæt i Ole Augustinussen, da det kolde, skarpe Hammerslag lød; han vidste jo, at Kaalrabien var langt mere værd og havde kostet ham det mangedobbelte af Inkassatorens Bud.

Imidlertid, Fordringen var saavidt dækket.

– Og Budet blev approberet.

«Ja,» sagde Inkassatoren, da han en Dag kom med denne Besked, – «ja, min gode Ole, naa er Kaalrabien *min*, og naa faar du gjøre Huset ryddigt i en Fart, – hvis du da inte vil leie hos mei. – Men Leien kontant – paa Forskud!»

«Inte vet *jei* Utkomme tell *det*.»

«Inte *jei* heller. De kunde kommet vel med, *naa*, de 25 Kronerne fra Brugseier Andrésen; – – – du behøver da inte glane paa mei, som vilde du æte mei! – – Men – la se – du kunde kanske faa Fattivæsenet tell aa betale Leien for dei? *Je* skal gjøre det billigt; for Hytta staar jo her allikevel – indtil videre, da. Mye muli, *jei* kommer tell aa bygge her – Tomta er jo inte saa værst –; men *det* blir naa inte i Sommer.»

– Og det gik slig, at Fattigvæsenet overtog Leieforpligtelsen – paa Henstillen fra Inkassatoren, ikke efter Opfordring af Ole Augustinussen, der nærmest lod ligegyldig for det hele. – Men bag de stramme Læber bed han Tænderne sammen, naar hans Had til Oscar Andrésen klødde ham i Tungebaandene; for det var jo saa nøie forbundet med hans egen Søns Skjænsel.

– Og Langestrand mored sig med at lave Vitser over det Tema, at nu var *Herregud* kommet paa Fattigkassen og bodde i sit gamle Himmerige tilleie hos *Fan med Fedt paa*.

– Jo, det kom saamen, det bebudede Nedslag i Lønningerne. Det blev, efter Beslutning i Brugseierforeningen, tilkjendegivet paa Langestrands samtlige Sagbrug.

Arbejderne mødte Budskabet med dump Knurren. – Ja, til at *slaa af* var de Folk færdige straks de bare trodde sig at have en Anledning. Men at faa dem til at *lægge paa* et Øre, det var som at dra Katten efter Halen, det, om de saa sopte Penger ind i læssevis.

Denne Knurren blev hurtigt lydeligere og lydeligere. Rædselsmindet fra Humlevik Brug og Mistanken om Brugseier Andrésens Forhold til Branden skulde just heller ikke tjene til at dæmpe Gjæringen.

Og en vakker Dag var Ordet paa alles Munde, uden at nogen kunde sige, hvem der først havde nævnt det, – dette Ord, som Langestrand hidtil kun kjendte af Aviser og Rygter:

Streik! – S t r e i k! – Streik!

Strikke – var der mange, som udtalte det.

Langestrand var forbauset.

Arbejderne var halvt om halvt forbauset over sig selv; der var kommet et nyt Moment med i deres Tankegang. Men netop dette ny egged og lokked og maned *videre*.

Og Byens mere uinteresserte Borgere og Borgerinder var forbauset. De forstod ikke – –, de kunde ikke rigtig samle – –; men at noget nyt, noget uberegneligt noget holdt paa at trække op, det følte de. Og de rysted paa Hodet.

Og Brugsherrerne var i høi Grad forbauset. – Nu ja, fra først af mødte de det gryende Uveir med et overlegent Smil. Men da de mærked, at Bevægelsen tog Fart, blev de sint, sint for ramme Alvor. De satte sin mer eller mindre ægte Havanneser iveiret og jog harmfulde Røgskyer ud gjennem sine Næsebor. – Og deres Brug damped endnu vældigere, med Skorstenene stolt mod Sky som kjæmpemæssige Cigarer. – «Fan fortære, skal vi inte lære de Nauta aa være Folk!» mente Brugseier Wang-Melterud.

Men allermest var Provst Carlsen forbauset. Dog, han var nu alligevel den første, som magted at samle Situationen i et klart Overblik. – Ja, naturligvis var det den fordævelige Tidsaand, den autoritetsstormende Oprørsdjævel, som her igjen stak Hestefoden frem! – *her!* – Men han skulde rigtignok – –! næste Søndag i Kirken og paa Bedehuset – –! – – – «thi Herrens Ord har Kræfter!» sagde han og klapped Brugseier Konsul Dahl paa Skuldren.

– Brugseierne havde hver paa sit Brug taget sine Arbeidere i Skole, hver paa sin Maade: fornemt formanende, overlegent truende, brutalt overhøvlende. – «Tror dere virkeli» – sagde Wang-Melterud – «at dere kan tvinge os? Det blir der, Fan ta mei, ingenting uta, skal jei si dere! – Det er inte for de Ørenes Skyll, – men dere skal lære aa forstaa, at det er *vi*, som har *Magta*.»

– Det havde altsammen ikke den tilsigtede Virkning.

Og det utrolige hændte, at der – rigtignok underhaand og med Paalæg om Taushed udadtil – blev udstedt Opfordring til Brugsarbeiderne om at møde paa Madam Henriksens Sal Lørdag den 23de Juni – Sankthansaften altsaa – Kl. 8½ præcis, for at forhandle om den paatænkte Streik.

Det var ment at skulle gaa for sig i saapas Stilhed, at al Indblanding fra Principalernes Side kunde undgaas. Men «mange er Kongers Øren», siger et gammelt Ord, og den langestrandske Plankeadel havde nok ogsaa endel flere end de reglementerte to pr. Snude – havde dem til og med siddende paa et og andet Brugsarbeider-Hode. Vist er det, at Brugsherrerne i god Tid var fuldt vidende baade om Mødet og dets Formaal.

Og samme Lørdags Formiddag havde Brugseierforeningen Møde; man skulde raadslaa om Forholdsregler.

Meningerne var delt. Konsul Dahl var den eneste, som udtalte, at man dog kanske stod sig bedst paa at give etpar Indrømmelser i Lønningsregulativet. Men

heri fik han ikke ringeste Medhold. – Nogen var der, som trodde, at det hele af sig selv vilde gaa op i Røg; for naar det kom til Stykket, saa *turde* Arbeiderne ikke – de turde simpelthen ikke! – Men uforskammet var det nu i ethvert Fald, saa de kunde have godt af en Sansekage – kunde de!

Wang-Melterud foreslog at proklamere paa alle Brugene, at de Arbeidere, som gik paa Streikemødet, havde sin Afsked med det samme.

Saa tog Oscar Andrésen Ordet: Ja, det kunde kanske synes ubeføiet af *ham* at tale i denne Sag, *nu*, da et ulykkeligt Tilfælde just havde stanset hans Drift. Men af Hensyn til Standen og dens Interesser, saa vilde han dog faa Lov til at sige sin Mening, – som var den, at man vistnok vilde være bedst tjent med en mere forsigtig Fremgangsmaade. For sæt nu – og man kunde ikke være tryg, i saadanne ophidsede Tider –, at der var større Alvor i denne Streikebevægelse, end ogsaa *han* gjerne vilde tro, – men sæt nu alligevel: da kunde et aggressivt Skridt som det af en æret Taler nylig antydede let vække en Forbitrelse, der turde faa skjæbnesvangre Følger. For Brugseierne vilde jo dog absolut være ilde tjent med en almindelig Stansning nu, midt i den bedste Skurtid, da Hovedmassen af Raatømmeret netop var kommet. – Nei – men lad se: det kunde vel nok gaa for sig paa den Maade, at man lod dem holde Mødet – lod dem i Guds Navn *holde* det – lod dem brumle ud! Saa fik man se til at faa mærket sig de værste Skrighalsene – det lod sig vel altid gjøre; disse kunde saa siden enkeltvis fjernes og Hullerne stoppes med dygtige Arbeidere fra Humlevik Brug, – det vilde være en sand Sælebot for *dem*, som en tung Skjæbnes Tilskikkelse saa pludselig havde sat ud af Virksomhed, – de vilde kysse paa Haanden og takke *til*, de. – Forresten holdt man det gaaende med velvillige Antydninger, uden bestemte Løfter. – Og saa vilde man nok lidt efter lidt faa de springske Folerne til at gaa pent i Tøm igjen.

Dette Fremlægg vandt da ogsaa omtrent udelt Tilslutning.

– Men paa Madam Henriksens Sal samledes om Kvælden godt og vel et Hundre Mand – vistnok kun en liden Brøkdel af Langestrands samtlige Brugsarbeidere.

Per Amundsen – der i de sidste Uger havde arbeidet som Muddergraver ude paa Havnen og vært stadig og ædrulig over Forventning – havde mødt frem, rigtignok for Anledningen igjen temmelig opstivet.

Ogsaa Oluf Rundstrøm havde vidst at skaffe sig Adgang.

Det lod til at trække i Langdrag med at faa nogen almindelig Forhandling op; men der var ivrig Passiar Mand og Mand imellem og gruppevis. Samtaleemnet var jo Streiken; de fleste var *for*, men der var ogsaa dem, som raaded *fra*.

«Nei» – mente Per Amundsen – «dette nytter inte. Tell orntli Forhandling trængs der først og fremst en Orstyrer. Jei foreslaar Høvlerimester Torgersen. Vil vi ha ham, saa klapper vi i Hænderne!»

Per Amundsen klapped, og der var mange andre, som klapped; og saa var der valgt.

Høvlerimester Torgersen – en høi, rank Mand med sort, kortklippet Skjæg – gik langsomt hen til Bordet ved den inderste Tværvæg.

«Ja, naar dere *vil* det, saa faar jei jo prøve, slik jei kan. Jei er jo inte *vant*, da, skjønner dere. – Det var altsaa om denne Streiken, vi skulde snakke. Forlanger noen Ore?»

«Jag!»

Oluf Rundstrøm træn frem og holdt – med megen Patos og under ivrig Gestikulation – følgende Tale, paa en Blanding af Svensk og Norsk:

«Arbetare! Olycksbröder! Kamrater! – ty också jag er Arbetare. – Ni står idag med et Svärd i Hand, ni har redan dragit det ur Slidan; – sväng det! – låt er inte skrämman! – sväng det med Kraft! – Ni har vel hört tala om *det gamla Rom* – inte alls att förvexla med *gammal Rom*, forstår ni? – he he! – Nå ja, der nere i det gamla Rom, der var de sån der Hedningar, ni vet, ock offrade till en Afgud, en ryslig Drake med sju Hufvuden, som endast åt Menniskokjött – ên Kropp hvarje Hufvud till hvar enda Dag. – Men så kom der en resande Riddare, – jag skulle tro, han varit her från Norden, från Skandinavien, ettersom han het saamye som *Janson* – en utaf de der gamle Vikingar, förmoder jag. Säkert er nu *det*, att han ligger begrafvit i Kjöbenhavn uti Danmark, paa ett Stelle, dom kaller för Torvalsens Musärium. Min Bror, som varit der har äfven sett Monumentet öfver honom. – Naa, da saa denne der Janson kommer der ner till det gamla Rom, saa drog han sitt goda Svärd, som het Dyrendal, och hugg de sju Hufvuden af Draken, det ena etter det andra. – Det samma skola *ni* nu göra, Kamrater, Olycksbröder, Arbetare! Ty också *vi* har sån en der Drake ibland oss – inte endast med sju, utan med sju och åter sju *Tusen* af Hufvuden; det er

Kapitalen, och Storborjarne ero Hufvuden, som alla tillsammans äter Arbetarekjøtt og dricker Arbetarens Blod. – Men *nu* har ni Handen paa Svärdfästet – jag mener *Streiken*; – hugg till! gå på! låt Hufvuden rulla!»

Folk lo. «Det er bra, Rundstrøm!» – «Det er jagu bra!» – «Hils a Oline!»
– «Hvem flere forlanger Ore?»

Stavskjærer Even Rasmussen – en vissenbleg skallet Femtiaaring, som gik under Navnet «Gamle Testamente» – lagde Hodet paaskakke og sagde i en syngende Præketone:

«Der staar skrevet: I Tjenere, værer eders Herrer underdanige i Ærefrygt, ikke alene de gode og billige, men ogsaa de vrangvillige. – Og atter paa et andet Sted: I Tjenere, adlyder eders timelige Herrer med Frygt og Bæven, i eders Hjerters Enfoldighed. Og *jei* vil ingen Strikke være med paa, som jo strider mod Apostelens klare, tydelige Ord. – Kjære Venner, lader os heller tilsammen synge et Salmevers og gaa fra hverandre med Gud.»

«Nei, stop naa lidt!» mente Per Amundsen, «naa vil *jei* ha Ore. Og da vil *jei* si saamye som saa, at det inte er det Granne fortili, vi syner, at vi da inte er skapt bare tell aa la vors trakke paa heller. – Dere vêt allesammen, hossen det gik *mei*. Og la naa saa være, at *jei* er en Slabbedask, som kanhænde inte fortjener det stort likere; – men om en Arbeider er aldri saa orntli og bra en Mann: hvis som han inte enten tier bom still eller ossaa lar Kjæften snakke etter Præstens og Grossererens Formularbok, saa jagu faar han svie for det – svie tell Merj og Bein ossaa! – Ifall dere inte ennaa vêt det, saa skal *jei* fortælle dere, hva de gjør med vors: de *bruger* vors og *sliter* vors op, saalænge de kan ha Nytte a vors; og siden, – ja, siden saa sparker de vors ut, jager vors gjerne paa Fattikassa, – eller ossaa saa *brænn*er de vors op – for aa være kvit vors saamye fortere – vel? – Det er inte tell aa holle ut! – Og *prøv* med *Streiken*, Gutter! *prøv med Streiken!* – det er *min* Mening!»

«Bravo!» – «Bravo!» – «*Min* Mening ossaa!» – «Min ossaa!» – «Og min ossaa!» – «Nei!» – «Nei!» – «Jo!» – «Jo!» – «Jo-o-o!»

De skraalte og skreg i Munden paa hverandre. Endelig fik Ordstyreren Ørenslyd og sagde:

«Ja, min Mening er den, at vi ennaa skulde betænke vors nøie og først forsøke vors frem med det gode, i al Lempelighet.»

«Nei! – nei!» – «Vi stemmer!» – «Ja! vi stemmer!»

«*Streik* – tilvenstre! – *inte Streik* – tilhøire!» raabte Per Amundsen.

«Jei for min Part staar, hvor jei staar, – for jei *stemmer inte*,» ytrede Ordstyreren.

81 gik tilvenstre, 23 tilhøire.

Saa blev en Komité – én Mand fra hvert Brug – opnævnt til, ifald Brugsherrerne ikke vilde give efter, at organisere og lede Streiken.

Per Amundsen valgtes med som Komitéens Sekretær.

Og dermed var Mødet slut.

XI.

Der er noget, som kaldes *Pukstén*.

Pukstén er en *Masse*, – som saadan laves den, og som saadan bruges den.

Nu fortiden har man ogsaa Maskiner til at hugge *Pukstén* med; det gaar jo fortere, og Stenen blir mere ensartet jævn – lader sig lettere «pukke».

Men tidligere besørgedes Hugningen udelukkende af Menneskehaand. En meiselformet, staalsat Hammer i den høire Næve, den venstre forsynet med en tyk Vante, Skjærmbriller for Øinene og Skjærm for Panden, – slig var en *Puksténs-Hugger* udrustet.

Naar Stenstykkerne var sprængt ud af Fjeldet og bragt hen paa en passende Plads – som under Almealléen bag Langestrands Kai –, saa kom Hammeren i Virksomhed. Stenstykket kløvedes og hakkedes. Gav det ikke efter for det første eller andet Slag, saa dog kanske for det niende eller tiende, – det *maatte* i ethvert Fald blive til *Pukstén*. – Og *saa* det næste, og *saa* det næste og det næste – –. Det hjalp ikke, at Stenen sprutede Gnister og sylspidse Fliser under Hammerslaget; for selv om den en og anden Gang kunde se sit Snit til at kløve en Læbe eller knuse et Glas i Skjærmbrillerne og slaa et Øie ind, saa var der nok af Næver til at tage Hammeren op igjen og hugge løs.

– Den store, brungaa *Puksténs-Dynge* vokste og vokste fra Dag til Dag og strakte sig – som et Uhyre af en dvask, skjællet Slange – Tomme for Tomme længer henover under Almealléen bag Planeringen.

Gaderne skulde jo istandsættes efter Vintrens Tæle og Vaarens Søle; og da trængtes der Pukstén, først og fremst Pukstén.

Ikke at forveksle med *Brostén*. Nei, Brostenene ligger i enhver Henseende et Trin høiere; de ligger oppe i Dagen, – derefter er ogsaa deres Form afpasset. De sættes omhyggeligt ned én for én, stilles i Rader og Rækker som stemmeberettigede i Mandtalsførerens Protokol – saa og saa mange Hundreder, saa og saa mange Tusener.

Med Pukstén gjøres der ikke saa mange Omstændigheder. Det er nok, at man maaler den i saa og saa mange Læs eller saa og saa mange Kubikmeter, breder den igrans udover Gaden, pukker den ned til et jævnt Lag og dækker det hele med Sand.

– Og saa kan den værdige Borgerpatricier sætte sig mageligt tilrette i sin Stasvogn ved sin naadige Frues Side, – de vælige Heste stamper og tygger Skum, Kusken knalder med den lange Kjørepisk, og Vognen ruller raskt henover, uden at støde, uden at dumpe.

Thi Banen er fast og sikker.

Der er solid Loyalitet under.

Kompakt sammenpukket Loyalitet.

Puksténs-Loyalitet.

– – Men en enkelt Gang hænder det, at der farer en Uregjerlighedens Aand i den tunge dvaske Puksténsmasse bag Byens Kai. Og Pukstenen gjør Brud paa sin Bestemmelse – løser sig op i *Stene*, kantede, skarpe Stene, der saadan enkeltvis gir sig til at flyve løs om i Luften, og hvad værre er: ikke paa maafaa, men mod bestemte Maal. – Saa den værdige Borgerpatricier blegner, og den naadige Frue besvimer, og Kusken faar Ordre til at kjøre hjemad, alt hvad Remmer og Tøi kan holde, svinge ind i Gaardsrummet, lukke Porten ilaas med to Omdreininger, og endda sætte en Bom tversover.

– Ja, saadant *kan* hænde, saa utroligt det end høres.

XII.

Allerede i Løbet af Søndagen havde Brugsherrerne faat fuld Besked om, hvad der var forefaldt paa Madam Henriksens Sal.

Mandag Morgen mødte Arbeiderne op til sin Dont som sædvanligt.

Men udenfor Wang-Melteruds Brug ventede Chefens Gaardskarl med to Breve, det ene til Sagstyrer Stensen, som var Medlem af Streikekomitéen, det andet til Høvlerimester Torgersen. Og Brevene indeholdt de to Mænds øieblikkelige Afskedigelse, med Wang-Melteruds egenhændige Underskrift. – Den sidste Periode i Brevet til Høvlerimesteren lød saaledes: – – – «Paa *mit* Brug vil jeg nemlig ingen anden «*Ordstyrer*» vide af end mig *selv*, – styr saa forresten Ordet, hvor Pokker du vil.»

– «Farvel da, Kammerater, og tak for her!» sagde Torgersen. – «Gjør naa inte noe, som dere siden kommer tell aa angre, det vil jei be dere om.»

«Hvor skal *du* hen?»

«Jeg gaar hjem.»

Han gik.

«Du er en fælt bra Kar, Torgersen, – men jagu er du et Stykke af en Rædhare, lel!» raabte Stensen efter ham.

– Høvlerimester Torgersen var afholdt og agtet, ikke blot blandt sine Arbeidsfæller paa Wang-Melteruds Brug, men hos Langestrands Arbeidere i det hele taget. Han var Formand i Arbeiderforeningens Sygekasse og havde vært Repræsentant paa to Lands-Arbeidermøder.

Og særlig *hans* Afskedigelse slog ned som en fængende Gnist i det Tændstof, der allerede i rigelig Mon laa tilrette hos Wang-Melteruds Arbeidsstok. – Naar Høvlerimester Torgersen skulde jages, han, der netop havde raadet til Sindighed og Maadehold, – ja, saa kunde nok nogen og hver regne ud, hvad man havde at vente sig.

«Nei, da nedlægger vi heller Arbeidet paa røde Rappet og lar det staa *tell*, Gutter!» sagde ên.

«Ja, det gjør vi!» – «Ja det gjør vi!» «– – det gjør vi!»

«Hvor mange gaar *med*? – høire Haand op!» – det var Stensens haarde, skurrende Røst.

Tre Mand undlod at række Haanden iveiret.

«Er det Meningen, at dere vil fortsætte, *dere*, kanskje?»

«Ja,» bemærked Stavskjærer Even Rasmussen, «jei for *min* Part agter i Ydmyghed at varetage min beskikkede Gjerning.»

«Men det kan være, du aldeles inte *faar Lov* aa fortsætte! – skjønner du *det?* – vi sier *stop!* – Inte sandt, Kammerater: inte en Haand faar Lov tell aa ta fat paa Arbeidet her idag?»

«Inte en eneste *ên!*» – «– – inte *ên!*»

«Og saa skikker vi Bud tell de andre Brukene! – *naa* er det Tiden! – over hele Linjen maa det bli, skal der være noen Mening i det!»

Even Rasmussen havde imidlertid i Stilhed puslet sig ud gjennem Porten.

Og om lidt kom selve Wang-Melterud farende *til*, hummerrød i Ansigtet.

«Hva Fan er dette for Komedi?»

«Vi har nedlagt Arbeidet.»

«*Nedlagt Arbeidet?* – he! – jei skal lære dere, jei! – Dævelen brænne mei, skal her inte bli annen Dans uta!»

«Ja det er netop *det*, her *skal!*» svarte Stensen.

«Holdt Kjæft! – og pak dei! – jei har inte mere med *dei* aa bestille. *Pak* die, sier *jei!* – Men jei skal, Herren forsørje mei – –! Dere vil jo true Folk tell inte aa arbeide, ossaa?»

«Ja, det vil vi!»

«He! – true, *dere?* – ser du *den*, du? Grisen!» – Han trak en Revolver frem og rysted den i Luften henimod Stensen.

Denne gik ham tæt ind paa Livet.

«Skjyter Di, saa er det det sidste, Di gjør her i Verden, – forstaar *Di det?* Om Di ossaa dræper *ên* eller to a vors, saa er her nok igjen tell aa slaa Skallen inn paa Dere og rive Dere i Stumper og Filler. – Slipp *den* der! – *slipp* den! – nei inte stikk den i Lommen, – slipp den bent ner, der Di staar!»

Arbeiderne havde flokket sig sammen om de to, og Ringen blev efterhvert trangere.

«Slipp den, sier jei!»

Og Pistolen faldt ned ved Wang-Melteruds Fod.

«Se saa! – hvor er *Magta* Deres, *naa?* – Fommeln!»

Rygtet om disse Optrin gik som en Løbeild over Byen. Høvlerimester Torgersens Afskedigelse og ikke mindre den Omstændighed, at Wang-Melterud havde truet sine Folk med Pistol, vakte stærk Ophidselse hos Brugsarbejderne.

Og i Løbet af Formiddagen blev Arbeidet for den allervæsentligste Del nedlagt ogsaa paa de andre Brug, – det hjalp ikke, alt hvad Cheferne lagde sig imod, baade med gode og onde Ord. – Streikekomitéen havde i Hui og Hast holdt Møde og var kommet overens om følgende Betingelser for Arbeidets Gjenoptagelse: at Lønningsnedslaget toges tilbage; at Høvlerimester Torgersen og Sagstyrer Stensen fik beholde sine Pladse; at ingen Brugsarbejder skulde afskediges eller paa anden Maade forulempes for Streikens Skyld.

Men paa dette vilde Brugsherrerne ikke gaa ind. – Konsul Dahl var igjen den eneste, der var villig til Forhandling paa Basis af Indrømmelse; men ifølge sluttet Overenskomst kunde *han*, som Enkeltmand, i den Retning intet effektivt foretage.

Og saa var Bruddet uheleligt.

En talrig Skare af de streikende Arbeidere drog om fra Brug til Brug, og hvor Arbeidet ikke allerede var indstillet, der stansed de det med Magt.

Paa Konsul Dahls Brug var en betragtelig Del af Besætningen ikke stemt for at stoppe. Dahl var nemlig godt likt af sine Folk, som en human, velvillig Arbeidsherre. – De streikende gjorde imidlertid kort Proces: de simpelthen slog af Maskinremmene.

– Men hvor var Politiet henne? – Jo, Langestrands Politi rusted sig og forstærked sig; og det tog Tid.

Tingen var nemlig den, at Politiet i Langestrand aldeles ikke var belavet paa at møde et Tilfælde som det forhaandenværende. Dagligdags Gjøremaal som at trække en Tyvegut eller en Fyllefant i Arrest klarte det feiende, uden ringeste Betænkning. Men en anden Sag var det, naar det gjaldt Skarer af rebelske Arbeidere.

Overpolitibetjent Ruberg mente jo rigtignok, at alene Synet af en guldrandet Politilue og et halvt Snes Konstabler vilde slaa Rebellerne med Skræk. Men Politifuldmægtigen følte sig aldeles ikke sikker i saa Maade; *han* var jo ogsaa den egentlige Ansvarshavende, da Politimesteren var paa en Sviptur til Nabobyen – ventedes hjem henad Eftermiddagen.

Først og fremst maatte Talstyrken forøges, mente Fuldmægtigen. Og der blev straks sendt Hververe ud i Byen.

Saa gjaldt det Vaaben; – thi til de forventede Hjælpetropper var der paa ingen Maade Køller nok i Raadstuens Arsenal.

Og Overpolitibetjent Ruberg sendtes som Ambassadør hen paa Hjørnet til Grosserer, Stadshauptmand Bing, Chefen for Langestrands Borgerkorps, med Andragende om at faa udlaant en to-tre Fangfuld af Korpsets Sabelbajonetter.

Jo, saa gjerne!

Og med Telthusnøglen i Lommen og fulgt af et Bybud med en Kjærre drog Overpolitibetjent Ruberg afsted ad Telthuset til, gennem Byens mest befærdede Strøg.

Det var først, da det led om lidt, det gik op for Politifuldmægtigen, at dette Foretagende kunde blive skjæbnesvangert nok. For sæt, at Vaabentransporten stødte paa de streikende Arbeidere, – tak, saa var de naturligvis bevæbnet med det samme!

Det gik dog bedre. Om en Stund saas Overpolitibetjent Ruberg i uantastet Strunkhed at komme marscherende over Torvet, fulgt af Bybudet med Dragkjærren fuld af Borgersabler, som blinked noksaa udfordrende i Solskinnet, – der laa ikke saa meget som en Sæk ovenover.

Omsider kom ogsaa Hververne med Leietropperne: 21 Mand, Skræddere, Skomagere, Bybud, – hvilkesomhelst af de første de bedste. De blev væbnet med hver sin Konstabelhjelm – det eneste Vaabenstykke, hvoraf Raadstuens Depot havde mere end absolut til Nødtørft –, og fik hver sin Sabel ved Siden.

Saa mønstredes den samlede Styrke, og Hovedarméen marscherte ud Porten under Kommando af Overpolitibetjent Ruberg, efterat først denne i forsigtig Gesvindthed havde stukket over paa «Samlaget» – ind Bagdøren – og fugtet Halsen med to Akevittere og en Flaske Øl.

– Men Politifuldmægtigen og en passelig Garnison blev tilbage i Raadstubygningen.

– Nogle udsendte Speidere kunde melde, at Arbeider-Styrken havde fordelt sig, og specielt, at Stensen og Per Amundsen og to andre af de værste Tumultuanter fortiden sad og drak Øl med Drammer til inde hos Mikkelsen i

Strandgaden.

Og dette havde sin Rigtighed. – Humøret var glimrende, og Per Amundsen, som var godt paa en Kant, holdt Taler, saa det hørtes langt ud paa Gaden.

– Pludselig gaar Døren op, og Overpolitibetjent Ruberg træder ind med sine Drabanter i Hælene.

«I Lovens Navn, jei arresterer Dere som voldelige Oprørere mod den lovlige Orden, – i Henhold til Politiforordning af 19de Mai forrige Aar, Paragraf – – –»

Længer kom han ikke; thi i samme Øieblik spratt Stensen op og bused mod ham.

I et Nu var alt i det voldsomste Røre. Stensen og Ruberg vælted sig paa Gulvet i en Omfavelse som Kat og Hund, og over dem laa der to Politikonstabler og tre Sabelmænd, som forsøgte at skille. Bordet væltedes, Flasker og Glas knustes, saa Øl og Brændevin flommed sammen bortover Gulvet og blanded sig med Blod af de kjæmpende, – alt under Støi og Skraal, saa Huset rysted.

Endelig efter den mest fortvilede Modstand var da de fire Syndere overmandet; Taug blev skaffet tilveie, og man bagbandt dem. – De var stygt tilredt – især Stensen. Klærne hans var flænget, han blødte af Næse og Mund foruden af Glasskaar-Saar paa Hænderne, og paa den ene Side af Halsen havde han en Skramme efter en Sabel. Men heldigvis for ham var Skrædder Monsens spinkle Arm en alt andet end kraftig og øvet Sabelsvinger. Et endnu større Held var det, at i den Stand og Stilling, Borgerkorpsets Sabler var, blev Hugget omtrentlig af samme Virkning, enten saa Eggen vendte op eller ned. – Og det kan med det samme fortælles, at netop denne sidste Omstændighed med god Virkning blev fremholdt, da Langestrands Politi efter Streiken forsøgte tillagt ulovlig Haandlemaade, nemlig skarpe Vaabens Anvendelse, før «Oprørsloven» var oplæst.

– Men heller ikke Ordenens Haandhævere var kommet fra det uden med revet Skind. Rubergs høire Øie havde taget Ferie og faat en Klump som en blaarød Potet anbragt som Stedfortræder; desforuden blødte Overpolitibetjenten af Risper og Skrammer baade her og der, og Uniformen var gjort udygtig til Tjenesten.

– Saa afsted til Raadstuen. Stensen og Per Amundsen maatte bæres, med bundne Arme og surrede Fødder, uregjerlige som de fremdeles var.

Det kan nok være, at Prosessionen vakte Opsigt! Fra alle Døre og Vinduer stak Folk Hoderne frem, og en raskt voksende Hale af Skuelystne fulgte snadrende og skravlende efter.

I Raadstuens Port tog Fuldmægtigen – ved Siden af den netop hjemkomne Politimester – imod Optoget. – Saa blev Fangerne sat ind under Laas og Lukke.

XIII.

Det led fremover mod Kvældingen.

Kun faa af de streikende havde vært Øienvidner til Arrestationen; de fleste var gaat hjem hver til sit, andre holdt Øie med Brugene – ved hvilke ogsaa Politiet havde sine Vagtposter.

Men der trængtes ikke lang Stunden, før hele Langestrand vidste Besked. Der berettedes uhyggelige Ting om Politiets Fremfærd, og Toppunktet var, at det havde hugget med Sabler.

Og fra Arbejderkvartererne i Langestrands Udkanter tog der paa at strømme som en Folkevandring mod Byens Torv. I utrolig kort Tid blev der udenfor Raadstuen sort af Mennesker – Mandfolk, Kvindfolk og Unger.

Men ved den lave Stentrappe udenfor Raadstudøren samled Brugsarbejderne sig i en Klynge, der hurtigt tiltog i Omfang og Tæthed.

En Politibetjent havde to Gange opfordret Mængden til at fjerne sig; den eneste Virkning var, at Arbejder-Skaren heller sêg nærmere.

Saa kom Politifuldmægtigen. Han brugte skarpe Ord.

En dump, knurrende Mumlen svared ham; og i næste Øieblik skar en stærk Røst igjennem:

«Nei, vi gaar inte, før vi faar Kammeraterne vores ut!»

«Nei, vi gaar inte! – de skal ut igjen! – ut igjen!» lød det.

«Er dere gal, Mennesker? – vil dere true dere frem mot Politiet? – det blir dere en farli Spas!»

«Det faar inte hjælpe – Kammeraterne vores skal ut!» – «Ja-a-a det skal de! – det skal de!»

«Jasaa naa!» – Han blaaste i en Signalpibe, og godt og vel et Snes Mand,

Konstabler og hvervede om hverandre, kom ud.

«Fremad Marsch! – gaa paa! gjør ryddigt!»

Troppen havde øiensynligt sine Betænkeligheder.

«Naa da? – jei gaar jo *sell* med; – marsch!»

Jo, saa bar det da fremover, om just ikke i Stormskridt.

Folkemassen vêg uvilkaarligt noget tilbage.

«Se saa! – nu hjælper det; – bare frem!»

Da var der ên, som raabte:

«Neigu om vi længer lar vors jage som en Saueflok, lel! – Paa dem, Gutter!»

«Ja! – ja! – Paa dem! – paa dem! – Hurra! – hurra!»

Som en Stormbølge vælted Mængden forover, mens Politifolkene over Hals og Hode søgte tilbage til Raadstuen. – Det lykkedes ogsaa de allerfleste at komme unna, – Politifuldmægtigen var den sidste, der fik redde sig ind, hvorpaa han dreied Nøglen om; men det venstre Skjøte af hans Uniformskjole blev tilbage nedenfor Trappen, i en ung Sagarbeiders Næve.

Desuden havde de streikende faat Klo i to Konstabler og en hvervet Skomager. Og disse Stakkarer fik nu undgjælde; man slog og man sparked.

«Aa, for Guss Skyll, spar Livet! – hus paa Kona mi og alle Barna!» klynked Skomageren.

«Naa ja, Gutter, vi faar da inte slaa dem ihjel, heller!» sagde ên. «De klarer sei med det, de har faat, tænker jei. – Lat vors heller se tell aa faa Kammeraterne vores ut!»

Dermed lod man de tre slippe, efterat først Sablen var Skomageren frataget og brudt i Stumper.

– «Ut med Kammeraterne vores! – ut med dem!»

Politiet forholdt sig taust og lod sig ikke se.

Saa dundred en Sten mod Raadstudøren, flere fulgte efter. Og ind gjennem en Vindusrude fløi Heftet af den sønderbrudte Sabel.

Fremdeles Taushed indenfor.

«Kom, saa sprænger vi Døren, Gutter!»

«Hurra! – javist sprænger vi den!»

Og snart hamredes der løs med Næver og Hæle.

«Nei, dette hjælper inte! – Sæt Skuldrene paa, saamange som kan komme *tell!*»

Det blev gjort. Der lød et Brag – det var Døren, som brast; men endnu holdt Jernbeslaget.

Da endelig aabnedes et Vindu i anden Etage, Politimesterens runde, rødkindede Ansigt kom tilsyne og mødtes af et heftigt, vedholdende Raab:

«Slipp dem ut! – slipp dem ut!»

Det varte en Stund, før han kunde komme tilorde for Skrig og Støi.

«Naa ja, dere skal faa det, som dere vil ha det, da! – Men saa faar dere ossaa være Folk – Folk!»

«Ja – ja! – bare ut med dem – straks!»

Der blev gløttet paa Porten, saavidt at Stensen og Per Amundsen og de to andre Arrestanter kunde smutte ud, hvorefter der igjen ilsomt blev lukket og laast.

En Orkan af Hurraer hilste dem.

Stensens Klær var – som nævnt – i en høist miserabel Forfatning. Busserul, Vest og Skjorte var flænget, saa det bare Bryst stak frem. Men Per Amundsen fandt paa at dække Aabningen ved Hjælp af Politifuldmægtigens Kjoleskjøte og nogle Knappenaale, – hvilket vakte umaadelig Jubel.

Opløbet havde ganske taget Magten i Langestrand.

Politiet var glad til, det slap med at holde sig væk.

Byens Bedsteborgerskab var skrækslaget, fyldt af bange Forventninger; det holdt sig inde i sine Reder, tildels bag stængte Porte og omdreiede Gadedørnøgler. Ingen Herskabsvogne kjørte ud i den lyse, milde Kvæld, og Damernes spraglede Vaartoiletter lod sig ikke som ellers se paa Promenadeveien oppe under Byaasen.

– Tre forskjelligartede Strømdrag kom snart frem inden den sammenstimlede Menneskemasse.

Brugsarbejderne toged afsted for at tale et Ord med Cheferne. Stensen og Per Amundsen saas blandt de forreste i Fylkingen.

De fleste af Tilskuerne vendte lidt efter lidt tilbage til sine Hjem.

Men der var en hel Del andre, som sanked sig i mindre Flokke, der hver for sig fôr omkring og gjorde Kvalm i Gaderne. Thi alt af Skøier og Slusk, som i Langestrand fandtes, var nu paa sin høie Hest.

I Fronten for en af disse Flokke gik Oluf Rundstrøm og Oline Larsen.

– Og under den lokalkjendte Olines Ledelse blev der om Natten gjort Indbrud i Restaurationen hos Bertel Tallebergs Enke. – Der var fuldt op at finde for tørstige Halse. Madam Talleberg, som blev vækket ved Lyden af klirrende Glas og en knaldende Champagneprop, kom i ganske let Antræk ilende til. Men en blank Tollekniv og «aderton Tusen ramsalte Djeflar,» som Oluf Rundstrøm i en Haandevending kommanderte ud, jog hende paa et ilsomt Tilbagetog mod Soveværelset, bag hvis laaste Dør hun saa tilbragte en skrækkelig Time, mens Rundstrøm og hans Følge jubilerte i Restaurationen. – Omsider gik de da sin Vei, men tog Drikkevarer med sig og fortsatte Festlighederne oppe i Aasen.

– Imidlertid havde Brugsarbeidernes Tog vært omkring paa Visit til Driftsherrerne – uden dog at have truffet en eneste.

Thi Langestrands Plankeadel havde i største Skyndsomhed emigreret – stukket afgaarde hver til sin Kant. Wang-Melterud var dog lige ved at blive for sén; Arbeiderskaren var allerede ved hans Hus, da hans lille Lystdamper forlod Bryggen nedenfor og piled udover Fjorden.

Oscar Andrésen var tidligt paa Eftermiddagen set jagende opover Dalen med sin Traverhest for Karjolen. – Men baade hos ham og hos Wang-Melterud gik de fleste Vinduer ivasken den Kvæld.

Det led langt over Midnat, før der blev nogenlunde stille i Byen.

– Klokken ikke mere end godt og vel 7 Tirsdag Morgen kom Langestrands Magistrat – som for Øieblikket repræsenteres af Byfogden, da den gamle Borgermester var blet upasselig – og Politimesteren sammen til Raadslagning; Frygten for uvedkommendes Indblanding havde faat de Herrer tidligere end vanligt op af Dynerne.

Det antoges som givet, at Optøierne vilde blive fortsat, sandsynligvis endog med forøget Voldsomhed. Og det besluttedes, at der telegrafisk skulde rekvireres Militærmagt – en Afdeling Infanteri, som kunde ventes at ankomme fra «Moen» ved Firetiden, da Eksercerpladsen laa i Nærheden af Jernbanestation. Kavaleri

var ikke at tænke paa – Afstanden var for stor.

En civilklædt Politibetjent blev skikket afsted med de nødvendige Telegramer; og de tvende Autoriteter oppebød bag sine respektive Kontorvinduer længselsfuldt den Stund, da Oplandstogets Lokomotiv vilde pibe til Befrielse.

– Henad Formiddagen begyndte det igjen at trække op til Folkestimmel paa Torvet, og det tyknede, efterhvert som det led.

Først og fremst var det Brugsarbejderne. De fleste var overlegent freidige og lo til enkeltes Betænkeligheder – som f. Eks. at Militærmagt kunde blive tilkaldt. – Militære? – ja, lad dem bare komme! – Men de kommer ikke! – de vaager sig neigu ikke!

Politiet var fremdeles usynligt. – Og alligevel holdt Folkemassen sig idag over al Forventning skikkelig. Rigtignok hørtes der jo hist og her lidt Fylle-Skraal og nu og da et overmodigt Hurra; men det var ogsaa det hele.

– Det led fremover, til Klokken var 10 Minuter over 4.

Da lød Togets skingrende Signal over fra Jernbanestationen.

Kort efter sprang to hæseblæsende Gutter frem paa Torvet.

«Naa – kommer de! – – naa kommer de!»

«Hvem?»

«Soldaterne – vel! – fra Moen!»

– Og ind paa Broen nogle Hundre Skridt længer oppe svingede i samme Stund to Rækker af blanke, blinkende Bajonetter.

XIV.

Der blev med ét saa paafaldende taust over Torvet. Og i alles Blik stég en ængstelig Raadvildhed spørgende op.

Da var der en, som fandt det forløsende Svar i de to Ord:

«Pukstein, Gutter!»

Og som et vældigt Ekko lød det fra Hundreder og Hundreder af Struber:

«Pukstein, Gutter! – Pukstein, Gutter! – Pukstein – Pukstein – Pukstein!»

En Hærskare af Streikere styrtede afsted nedover mod Kaien og kastede sig som

en Bisværme over den store Puksténsdyng under Almealléen. Lommer pakkedes, Huer og Hatte fyldtes.

Imidlertid havde de militære gjort Holdt og taget Stilling foran Veierhuset ved Torvets nordøstlige Hjørne.

Byfogden og Politimesteren turde endelig atter vove sig ud; de kom, i fuld Uniform, eskorteret af Politibetjente og Konstabler, anskridende og hilste paa de to Løitnanter – én premier og én sekond –, som udgjorde Overbefalet.

Soldaterne præsenterede Gevær.

Byfogden – der altsaa for Anledningen var i Borgermesters Sted – bar en Bog under Armen.

«Haa haa! – han er da saa klok, han har Bønneboka med, lel!» var der én, som raabte.

«Forstaar du inte, at det er Svarteboka, da – Tosken? – Du kan da vel se, hu er mest likesaa svart som Byfogden og han Gamle-Erik sjøl!» retted en anden.

– Det bølgende Folkemylder øged for hvert Sekund; thi fra alle Gader kom nysgjerrige i flommevis skyllende til. Endog Barnepiger med Smaabørn paa Armen var at se i Stimlen.

Selv Borgerpatricierne og deres Fruer og Frøkner voved at kikke ud af sine Vinduer; ja, der var saamen dem, som dristed sig til at gaa helt ud af Huset – nemlig de, der havde Altan.

– Puksténs-Tropperne var kommet tilbage i væbnet Stand, og Mængden tog paa at trække sig tættere sammen om den uniformerte Gruppe ved Veierhuset.

Da traadte Byfogden frem, slog til Lyd og opfordred til øieblikkelig Fjernelse.

Nei, det var forgjæves.

Saa greb han til «Svarteboka», lukked den op, rømmed sig etpar Gange og tog fat:

«I Kraft af min lovbefalede Myndighed og Pligt som høieste civile Embedsmand paa Stedet har jeg at foreholde eder, hvad Oprørsloven – den norske Straffelovs Kapitel 10, Paragraferne 9 til 12 – bestemmer angaaende Opløb og de Ulovligheder, som under samme maatte forøves, – saalydende:

Paragraf 9. Lægger nogen Forsamling den Hensigt for Dagen, i Forening med Magt at modsætte sig den offentlige Myndighed, at tvinge Nogen til at foretage

eller undlade en Embedshandling, eller at øve Vold paa Person eller Gods, da skulle, saafremt de Forsamlede paa vedkommende Øvrigheds Opfordring adskille sig og begive sig roligen bort, de, som enten ere Anstiftere eller Anførere, dømmes til Fængsel eller Strafarbeide i femte Grad, hvorimod de øvrige for Straf skulle være fritagne. – Paragraf 10. Hvis de, som saaledes ere samlede, ikke paa vedkommende Øvrigheds Opfordring adskille sig og begive sig roligen bort, ansees Anstiftere og Anførere med Strafarbeide i femte eller fjerde Grad, og andre Skyldige med Fængsel eller Strafarbeide i femte Grad. – Paragraf 11. Begaa de i foregaaende Paragraf omhandlede Personer Vold paa Personer eller Gods, ansees de, som deri gjøre sig skyldige, med Strafarbeide i fjerde eller femte Grad, og Anstifterne og Anførerne med Strafarbeide i tredie eller fjerde Grad. Vorder Ild paasat eller Røveri forøvet, skulle Gjerningsmændene ansees med Strafarbeide i første Grad eller paa Livstid. Sker Drab, dømmes Drabsmændene til Strafarbeide paa Livstid eller til at have sit Liv forbrudt. –

I Forbindelse med disse Lovens Ord forkynder jeg i Kongens Navn de tilstedeværende, at enhver, der vil være anset som god Borger og tro Undersaat, straks skal forføie sig bort og gaa rolig til sit Hjem, samt at de, der ikke adlyde denne Formaning, maa tilskrive sig selv det Uheld, som maatte ramme dem, naar Nødvendigheden kræver, at den offentlige Sikkerhed maa haandhæves med væbnet Haand mod Oprørere og Voldsmænd.

– Saa have da alle vedkommende sig herefter at rette!»

– Der var forholdsvis roligt under denne Oplæsnings-Akt; enkelte Tilraab og Forsøg paa Latter havde ingen fengende Magt.

Men Paabudet virked ikke; tværtimod blev Kredsen smaat om sen trangere.

Endnu to Gange (jævnfør Langestrands Politivedtægter Kap. 1, § 7 og Grundlovens § 99) gjentog Byfogden den samme Lekse.

Men nu var Spektaklet kommet op; sidste Gang blev Byfogdens Stemme ganske overdøvet af Støi og Skraal. – «Ja tak, vi vêt det, naa!» – «Inte bry dei, Svarten!» – «Det er inte saa farli, som han truer tell, Gutter! – for Kongen er over i England, og de tør inte bruke skarpt, før de faar Ordre fra *ham!*»

– «Fæld Bajonet!»

Og halvhundre Bajonetter rettedes mod den boblende Folkemasse.

Men som skede det paa samme Kommandoraab, kom i selvsamme Øieblik en

Puksténs-Byge susende mod Militæret.

Saa var Slaget paa Langestrands Torv i fuld Gang.

Byfogden og Politimesteren fik saavidt bjerge sig ind i en Gjørtlerbutik, hvis Eier beredvillig slog Slaa for Døren.

Soldaternes Stilling var sletikke lystelig. Allerede i den første Puksténs-Omgang havde adskillige af dem faat Mên; og de forlangte Ordre til at gaa paa.

– «Anfald med Bajonetten! – fremad marsch!»

De jog en hujende, hylende Masse foran sig bortover Torvet. Men Puksténs-Bombardementet vedvarte. Der blev stadigt hentet frisk Ammunition fra Oplagsstedet nede ved Kaien. Kjærringer og Jenter hjalp til – bar Pukstén i Tørklær og Forklær.

– En ældre, sværtbygget Mand gjorde sig især bemærket. Hans Kast traf med en farlig Sikkerhed og Kraft, der han, retirerende for Bajonetterne, alt i ét vendte sig, greb ned i Trøielommen og afleverede en Sten. – Det var ingen anden end Herregud i Kaalrabien.

«Se til at faa Has paa den gamle Satan der!» raabte den øverstbefalende, Premierløitnanten.

Det var ikke mere end som saa, at han fik udtalt, før et af Herreguds Projektiler traf ham i Hodet, saa han besvimet faldt om.

«Skytterlinje paa Stedet!» kommanderte Sekondløitnanten. 10 Soldater fik Befaling til at skyde Signalskud. – «I Veiret læg an! – giv Fyr!»

Og de gav Fyr.

Saa en ny Salve i Beredskab, dennegang med 4 skarpe Patroner.

– Der gik et Rykk gennem Masserne ved Knaldet og Røgen, og en øieblikkelig Stilhed indtraadte.

Men saa tog Stormen atter Fart, værre end før.

«Løst Krudt! – de tænker aa skræmme vors med løst Krudt! – haa haa haa! – Paa dem! – paa dem! – ta Geværerne fra dem!»

Foran i den fremstormende Hob kom Herregud i Kaalrabien. Hans Øine var underløbne, og der viste sig Skum i Mundvigerne.

– «Læg an! – giv fyr!»

Det smaldt.

Ole Augustinussen sank sammen, stupte forover paa Ansigtet og blev liggende uden at røre sig.

– «Der skjød de ên!» raabtes der.

«Aa, det er inte sandt?»

«Aa jogu er han dau!»

– Og inden faa Sekunder vidste nogen og hver hele Kamppladsen over, at en Mand var skudt.

Det *var* altsaa Alvor, – de skjød med skarpt!

Og det var *nok*.

Thi da der *nu* blev kommanderet Anfald med Bajonetten, og Militæret rykked frem i Springmarsch, vendte Streikestyrken Ryggen til og opløstes i vild Flugt, idet enhver af alle Kræfter sprang for at redde sit eget Liv.

Og som ved et Trylleslag var Torvet ryddet.

– Saa en *Razzia* med fældet Bajonet gennem Gaderne paa begge Sider af Broen.

– Dermed var Juni-Revolutionen i Langestrand knust og kvalt.

Politistyrken var allerede i travl Virksomhed med at høste og bjerge ihus en rigelig Efterslæt, – saa rigelig, at Laderne i Raadstuens Arrestafdeling var fulde og vel saa det, før Kvælden kom.

– Og Langestrands Bedsteborgerskab aanded atter frit. Det turde uden Frygt lade sine mandlige og kvindelige Repræsentanter overvære den Akt, at fire Konstabler løfted Herregud i Kaalrabien op paa en Dragkjærre og trak afsted med ham ind i Raadstuens Gaardsrum.

Politimesteren og Byfogden – begge med restitueret Embedsværdighed i Ansigt og Holdning – kom ud og stilled sig ved Kjærren, mens en tilkaldt Læge i en Fart fik konstateret, at den gamle Mand var død; han havde faat en Kugle i Brystet.

– Men Provst Carlsen, som ogsaa var kommet til, hæved høitideligt Haanden og lod den synke i Retning af Liget, idet han sagde:

«Syndens Sold er Døden.»

XV.

Hvad var det, Folk stod og glodde paa?

En Flæk.

Bare en Flæk.

Bare en Flæk paa Langestrands Torv, – hvor der jo dog til hver eneste Dag var fuldt op af Flækker, uden at Folk for den Sags Skyld gav sig til at staa og glo.

– Ja, men denne Flæk var en Blodflæk.

Og Blodet var ikke af samme Sort som det, der jævnlig pleied at sætte Mærker paa den Del af Torvet, hvor Slagterne havde sine Borde staaende.

Thi dette her var Menneskeblod.

Derfor stod Folk og glodde.

Der siges, at Drabsblod af Mennesker eier en særegen Evne til at bide sig fast.

Og hvordan det nu end hermed har sig eller ei, saa er det sikkert nok, at i Uger og Maaneder var der et rustbrunt Mærke at se paa det Sted, hvor Herregud i Kaalrabien stupte.

– Men Solen bleged, og Regnet skyllend, og Hestehove og Menneskefødder tramped henover, til det omsider var visket ud.

Af Torvet i Langestrand, ja.

– Men der var en ung Mand, gennem hvis Øie hin Blodflæk havde brændt sig ind i hans Sjæl.

Og Aar rulled forbi, mange Aar, og Minde efter Minde blev bleget, bortskyllet, nedtrampet i denne Sjæl, – dog *ikke* Blodsporet efter Streiken i Langestrand.

Han saa det for sig ved Dag og ved Nat, vaagen og i Drømme; han saa det, saa ofte han vilde, og ofte saa han det, naar han ikke vilde se det.

Han saa det for sig som den første Gang paa Langestrands Torv: dette brunrøde Bække-Får af saadan etpar Fingerspands Længde med de to Bugtninger nedad den støvgraa Puksténs-Grund, – mundende ud i en liden Fordybning, hvori Strømmen havde samlet sig og størknet til en brunsort Blodlever, der syntes ham som Punktumet i et Spørgsmaalstegn.

XVI.

Det var ikke netop af Velvillighed, at Langestrands Politi efter Streiken tildels lod Naade gaa for Ret.

Det blev nu alligevel gjort.

Arresteranter var der let nok at finde; det var værre med Arrestrum.

Raadstuens Forbryder-Pauluner viste sig at være for faa og for smaa, og etpar private Kjælderrum, som blev leiet ude i Byen, var ogsaa snart mættet; – siden tog Politiet paa, saameget Raad var, at se gjennem Fingre med de Angivelser, der stadigt i rigelig Mon strømmed ind. – «Vi kan da, sandt for Dyden, ikke holde *halve Byen* i Arrest!» sagde Politimesteren.

Og Politiets Folk gik med velberaad Hu forbi saamangen Dør, bag hvilken en opskræmt Familie skalv ved Synet af en Konstabelhjelm paa Gaden udenfor Vinduet, og sagde gudskelov, naar den vel var passeret; Far havde jo vært *med dernede* paa Torvet.

Adskillige var flygtet – mest saadanne, som ikke havde Familie at forsørge; somme satte ikke mere sin Fod paa Langestrands Grund, nogle enkelte kom sig helt over til Amerika.

Men de allerfleste af dem, der havde en mere fremskudt Andel i Streiken og Opløbet, var i Politiets Varetægt. Saaledes ogsaa Stensen og Per Amundsen, som begge blev fakket endnu før Kampdagens Sol gik ned. Stensens Paagribelse gik dennegang let nok for sig. Under den almindelige Flugt for Bajonetterne stak han af ind i et Gaardsrum; men en Politibetjent havde mærket det, han fik med sig nogle Soldater, og Resten var gjort i en Fei.

Ogsaa Høvlerimester Torgersen blev sat fast, – han begreb ikke selv *hvorfor*; han havde jo sletikke vært med i Optøierne. Det eneste skulde da være, at han – ligesaa lidt som de andre Tilskuere – ikke straks havde forladt Torvet, da Oprørsloven var læst. – Først senere var det, han fik vide, at Wang-Melterud havde forlangt Torgersen anholdt som en af Tumultens egentlige Ophavsmænd, – samt at to arresterede Tomtearbeidere fra Wang-Melteruds Brug havde sagt til Politiet, at det især var Stensen og Torgersen, som havde hidset dem op og ført dem i Ulykke.

– Saa var det Oluf Rundstrøm og Oline Larsen.

Kvistbekvemmeligheden fandtes stængt, da Politiet kom.

Nu vel, Døren blev brudt op.

Kogemaskinen stod paa Bordet og gjorde Honnørs. Men Rundström og «Husbestyrerinnan» var hverken i Kammer eller Alkove.

Nogle Dage senere blev de begge to kapret af Lensmanden paa Brofos og sendt tilbage til Langestrand.

– Men «Langestrands Tilskuer» glemte ikke at skrive Indbruddet hos Tallebergs Enke paa Streikens og de streikende Arbejderes Regning.

Herregud i Kaalrabien laa paa sine Gjerninger.

Og han blev puttet i Jorden, saasnart ske kunde.

– – – Men det var jo *fire* skarpe Skud? – ja, Soldaterne forklarte, at de havde *holdt over*, dengang ogsaa. – Rigtignok var der ên, som syntes at erindre, at en Sten traf ham paa Armen, just som han skulde trykke af; og kanske saa Geværet var blet en Smule sænket.

– Omtrent hver eneste Mand af Militæret havde Mærker – tildels noksaa alvorlige – efter den langestrandske Streike-Pukstén.

XVII.

Langestrand holdt igjen paa at lægge sig tilrette i de gamle Folder.

Saasnart den lovlige Orden atter var sikret, vendte Brugseierne tilbage fra sin Landflygtighed og gav sig ifærd med at *restaurere*.

Oscar Andrésens og Wang-Melteruds Vinduer blev atter saa hele og skinnende som nogensinde.

Saa var det Brugstrafiken. – Af Arbejderne sad jo endel i Arrest; men den store Mængde forøvrigt – paa nogle faa Undtagelser nær – blev budsendt om at møde op ved de respektive Brug. – Og de kom.

Cheferne var naadige; de vilde tilgive – for *denne* Gang. Men *da* ventede de rigtignok ogsaa, at – ja, det var en hel Del, de ventede i Retning af, at Arbejderne

skulde for Fremtiden være pene Gutter. – Nu vel, saa kunde Arbeidet begyndes igjen straks, – selvfølgelig med Lønningsnedslaget staaende ved Magt.

Wang-Melterud stilled sine Folk den Ekstrabetingelse, at forsaavidt de var Medlemmer af Arbeiderforeningen havde de værsgod at melde sig ud. – Og han besegled Freden med følgende Tirade:

«Naar ret var, saa skulde egentli hver eneste Kjæften af dere paa Tugthuset – forstaar dere? – Og kommer dere med noe Vrøvl igjen, saa Fan gale mei – –!»

Arbeiderne dukked Nakkerne og gik uden at kny hen og tog fat hver paa sin vante Dont.

Og snart steg igjen de blaagraa Røgsøiler iveiret fra Brugenes Skorstenspiber, Sagbladene snerred, Høvlene hylte, – Langestrand var atter *Langestrand*, kanskje dog med den Forskjel fra før, at der var mere af Spioneri og mere af slikkende Sledskhed, flere, som *krøp* i Blik og *krøp* i Ord og lagde ondt ind for sine Kammerater.

En Sættedomstol blev beskikket til at tage de langestrandske Streike-Sager under Behandling. Og den malte raskt unna, baade hvad Forhør og Domme angik.

Det var en almindelig Forekomst under Forhørene, at Tiltalte søgte at vælte saameget som muligt af Skylden over paa andre.

Straffen blev gjennomgaaende ikke tilmaalt efter Lovens strengeste Ordlyd. De allerfleste slap med Fængsel eller Bøder. 7 Stykker var der dog, som fik Strafarbeide, – blandt dem var Stensen, som fik 1 Aar, Oline Larsen og Oluf Rundström henholdsvis 2 og 4 Aar. – Rundström præsterte under Forhøret en salvesfuld Tale om Sveas olycklige Son, som i et ubevogtet Ögonblick havde bukket under for en ond Andes lumske Indskydelse, och saa för detta Brennvinet, detta elaka Brennvinet, – men som nu hoppades: inte alls bara Rättfärdighet – ack nei! – utan først och fremst Barmhertighet hos det ädla, det högsinnade Broderfolket her vestanom Kjölen.

Men hans Veltalenhed faldt rent i Staver, da Administrator spurgte ham, om han ikke tilfældigvis skulde kjende en vis *Olaus Gustafson*, som for ca. to Aar siden blev efterlyst for Bedrag og Overfald oppe paa Røraas.

Per Amundsen stod frem for Sættedomstolens Skranke.

– «Deres fulde Navn?»

«Per Heifallera Amundsen.»

«Di er da ikke døbt *Heifallera?*»

Jo, det vêt Gud jei er, – baade i Bayer og Akkevit og Toddy, – – ja ja, san!»

«Hvor gammel er Di?»

«Gammel? – gammel nok tell aa være klok og inte for gammel tell aa være gal; for jei var trediva Aar ivaar.»

«Er Di gift?»

«Ja, – det vêt Kona mi, at jei er.»

«Har Di Børn?»

«Ja det har jei – tre Stykker og kanske litegranne paa det fjerde, au.»

«Di var med i Opløbet?»

«Aa ja – etter fatti Leilighed, saa – – –.»

«Naa, Di fik kanske ikke gjort det saa grundigt, som Di kunde ønsket?»

«Neigu fik jei ei, nei! – for ellers saa skulde hele Langestrand vært svidd a og halve Byen slaat ihjel!»

«Vêt Di, hvor Di staar?»

«Ja, det vêt jei – jei vêt godt, hvor je *staar*; jei vêt, hvor jei *faller* ossaa, jei; og det er kanske mere, end *Di* for *Deres* Vedkommende vêt.»

– – – Og kort at fortælle: Resultatet af Forhøret var, at man kom i Tvivl om, hvorvidt Arrestanten var tilregnelig.

Fangevogteren blev tilspurgt og forklarte:

«Jo, jei har ofte tænkt *det*, jei, at han inte kunde være rekti i Hue; for stundom saa bandte han og skrek og huserte værre enn som en Tryntyryk, og straks derpaa igjen saa graat han og var saa mjuk som et Barn.»

En Læge, som fik sig Sagen forelagt, turde ikke paatage sig at sige det afgjørende Ord; men det var paa *hans* Raad, at Per Amundsen under Bevogtning af en Politibetjent sendtes afsted for at indlægges til Observation paa Gaustad Sindssygeasyl.

Torgersen blev sat paa fri Fod.

Thi som det kom til Stykket, havde Wang-Melterud intet andet at irettelægge for sin Angivelse, end at Torgersen havde vært Ordstyrer paa Streike-Mødet, og at saa Wang-Melterud derfor «*trodde*» og «*antog*» – – –

De to Tomtearbejderes Forklaring løb ud i bare Vaas.

– «Naa, ja ja,» sagde Administrator, «Di har altsaa aldeles ingen Befatning havt med dette Puksténs-Spektaklet, Di, Torgersen?»

«Nei,» svarte Torgersen paa sin rolige, noget langsomme Maade; – «for det blir saa allikevel inte med Pukstein i Næverne, at vi Arbeidere vinner os vor Ret.»

XVIII.

Den 1ste September var Oscar Andrésens Fødselsdag. Det var iaar hans seksogfirtiende, og den blev feiret med større Festlighed end nogen af hans tidligere.

Han syntes, han havde Grund til *det* – og Raad ogsaa. For nu havde han faat begge sine Assurancer udbetalt. Det norske Assuranceselskab forsøgte rigtignok at gjøre Vrøvl; men det maatte give Kjøb og smukt punge ud.

– Det led fremover til 9-Tiden om Aftenen. Haven var dekoreret med kolørte Lamper, og to Glaslygter – ên paa hver Side – viste Vei gjennem den med Grønt og Vimpler smykkede Port.

Vinduerne i Konsul Krügers gamle Vaaningshus straaled Festglans ud i den dunkle Høstkvæld.

Og inde i den store Stasstue var Straaleglansen hundredfoldig.

De to Lysekroner under Loftet og Lampetterne paa Væggene straaled. Bordet straaled – med sit Sølvtoi, sit Damaskes Dækketoi, sine Glas og Karafler, Flasker, Tallerkner og Blomstervaser.

Oscar Andrésen straaled – hans brunrøde Næse og hans rødbrune Knebelsbart, hans snehvide Skjortebryst med Guldknapperne; og Ordenen paa hans Kjoleslag straaled.

Og Fru Andrésen straaled – hendes fyldige Figur i det skinnende sorte Atlask, hendes Diamant-Brosche, hendes Ringe, hendes Armbaand og hendes hede

Ansigt med Stumpnæsen.

Det var netop paa Festens Høidepunkt – ved Desserten og Skaaltalerne. Provst Carlsen havde udbragt Skaalen for Geburtsdagsbarnet, og der laa endnu over Pastorens Aasyn et Gjenskin af de smukke, bevægede Ord, han havde talt.

Oscar Andrésen takked dybt rørt for Talen og Tilslutningen, samt udbragte et Leve for Langestrand.

En Mængde andre Skaaler blev drukket: for Vertinden, for Provst Carlsen, for Byfogden, for Politimesteren, for Damerne – – –.

– Atter igjen reiste Oscar Andrésen sig og slog paa sit Glas:

Jo, der var endnu en Skaal, han vilde foreslaa at tømme, før de gik fra Bordet. Og det var *Arbeiderens* Skaal – den *gode* Arbeiders, vel at mærke! – Thi ligesom der er gode og onde Engle og gode og onde Mennesker, saaledes er der ogsaa gode og onde Arbeidere, – eller rettere sagt: gode og *slette*, – hvilken sidste Betegnelse for de allerflestes Vedkommende vel igjen helst burde omskrives med: *forledede, forførte* Arbeidere. Vi havde nylig her i Langestrand sét et sørgeligt Eksempel paa, hvorlangt Tidsaandens nivelerende, samfundsnedbrydende Tendenser kunde bringe selv saamangenens ellers dygtig og brav Arbeider bort fra Pligtens og Lovlighedens Vei. – Men han haabed, at *det*, som her havde gaat for sig, vilde være Arbeiderne en gavnlig Lærdom for Fremtiden, og at specielt den langestrandske Arbeider herefter mere og mere vilde blive en loyal, en pligttro Arbeider – med andre Ord: en *god* Arbeider! Han haabed og ønsked det. – «For det er jo engang saa, mine Damer og Herrer, at uden Arbeideren, den *gode* Arbeider, er det ikke saa greit at være Brugsherre, heller. – Paa disse Præmisses tillader jeg mig at opfordre det ærede Selskab til at drikke *Arbeiderens Skaal!*»

Og Champagnen funkled og straaled, da Glassene løftedes og tømtes.

XIX.

Dagen efter Fødselsdagsgildet var Oscar Andrésen nede paa Brandtomten og inspiserte Rydningsarbeidet, som dersteds var i fuld Gang.

For nu skulde Brugets Gjenopbyggelse paabegyndes jo før jo heller.

– Han var kommet ned til Elvebredden just ved det Sted, hvor man havde brugt at skovle Sagmugg ud i Strømmen. I Vandkanten laa der endnu igjen en klissevaad Sagmugg-Banke, som fire Arbeidere hver med sin Spade holdt paa at rydde væk.

Oscar Andrésen stod og iagttog Arbeidet, mens han velbehageligt røgte sin Cigar – en Havanneser, en ægte.

– Da pludselig blegned han, og Cigaren faldt ham ud af Haanden.

– – Thi hvad var det, som stak op dernede i Mørjen, efter Olaves Pedersens sidste Spadetag? – en Trærod? – – Gud hjælpe, saa det ikke ud som – – – som Fingre – Menneskefingre – med sorte Slintrer af Hud og Kjød! – –

– «Huff, da!» sagde Olaves Pedersen, – «her har vi da endeli Haanden etter gamle Herregud i Kaalrabien! – det er tydeli nok; – for se her er jo den store Kartneglen paa Tommelfingren, ossaa!»

Da snudde Oscar Andrésen sig braat omkring.

Han gik bent hjem, ind paa sit eget Værelse, og drak i Løbet af ti Minuter op det meste af en Flaske Konjak til fem og en halv Krone Flasken – toldfrit hjemført.

Per Sivles *Streik* er lastet ned gratis fra bokselskap.no